

DE SCHADUWZIJD VAN EMANCIPATIE

EEN ONDERZOEK NAAR DE INVLOED VAN EMANCIPATIE OP CRIMINEEL
GEDRAG

Joram de Does; 279466

Rotterdam; 31 augustus 2009

Erasmus Universiteit Rotterdam

Faculteit der Sociale Wetenschappen - Sociologie

Begeleiders: Dr. S.D. Aupers en Dr. P.H.J. Achterberg

INHOUDSOPGAVE

Hoofdstuk 1: Inleiding	4
1.1 Inleiding.....	4
1.2 Theoretisch kader	4
1.3 Probleemstelling	6
1.4 Opbouw van het onderzoek.....	7
Hoofdstuk 2 Theorie	8
2.1 De stijging van de vrouwencriminaliteit	8
2.2 Wat zijn sekse rollen	10
2.3 De hegemonische masculiniteit van Connell	12
2.4 De verandering in sekserollen door emancipatie	14
2.5 Het verband tussen criminaliteit en emancipatie: de emancipatiethese.....	16
2.6 Verschil in heftigheid van crimineel gedrag.....	18
2.7 Overige verbanden.....	20
2.8 Hypothesen	21
Hoofdstuk 3: Onderzoeksopzet en operationalisering.....	24
3.1 Methoden en technieken.....	24
3.2 Databestand	26
3.3 Traditionele of geëmancipeerde opvattingen?	27
3.4 Het meten van criminaliteit	29
3.5 Sociaal-economische status	33
3.6 Stedelijkheid.....	34

Hoofdstuk 4 Resultaten en data-analyse	35
4.1 Wegwijs in de data.....	35
4.1.1 Verdeling tussen mannen en vrouwen.....	35
4.1.2 Leeftijdsverdeling	36
4.1.3 Verdeling tussen mannen en vrouwen per opleidingsniveau	36
4.1.4 De sociaal-economische status.....	37
4.1.5 Het verschil in criminaliteit.....	39
4.1.6. De verdeling van emancipatie	40
4.1.7. De verdeling van stedelijkheid.....	41
4.2 Multiple regressieanalyse	41
4.3 De invloed van emancipatie op crimineel gedrag.....	41
4.4 Regressieanalyse van het crimineel gedrag van vrouwen	44
4.5 Regressieanalyse van het crimineel gedrag van mannen	45
Hoofdstuk 5 Conclusie en aanbevelingen	47
5.1 Theorie in vogelvlucht.....	47
5.2 Theoretische implicaties van de uitkomsten voor de hypothesen	48
5.3 Wat betekenen de uitkomsten voor de wetenschap?.....	50
5.4 Wat betekenen de uitkomsten voor de samenleving?	54
5.6 Aanbevelingen.....	55
Geraadpleegde literatuur:.....	57
Bijlagen:	61
Vragenlijst	61

HOOFDSTUK 1: INLEIDING

Dit hoofdstuk begint met een inleiding op het onderwerp, waarin de aanleiding tot dit onderzoek beschreven staat. Vervolgens zal in paragraaf twee de probleemstelling worden opgesteld, die wordt onderbouwd in paragraaf drie met een theoretisch kader. In paragraaf vier komen de methoden en technieken aan bod. Ten slotte wordt in paragraaf vijf de indeling van de opbouw van dit onderzoek beschreven.

1.1 INLEIDING

“Vrouwen en meisjes zijn steeds criminelier” zo luidt de kop van een artikel in het Nieuw Amsterdams Pijl van vrijdag 29 oktober 2006. In het artikel wordt beschreven dat er de laatste jaren een explosieve stijging is geweest in criminaliteit van vrouwen. Zo steeg tussen 1994 en 2006 het aantal gedetineerde vrouwen met 150% in Nederland. Dit terwijl het totale aantal gedetineerden tussen deze perioden steeg met 85%. De relatieve stijging van het aantal vrouwelijke gedetineerden tussen 1994 en 2006 komt neer op 36,4%. Het aantal vrouwen, dat vastzit voor geweldsmisdrijven steeg tussen 1994 en 2006 met 78,3%, terwijl het totale aantal mannen dat vastzit voor geweldsmisdrijven steeg met 58,8%. (CBS 2006) Deze trend is niet alleen in Nederland waar te nemen. In de VS is er een verzevenvoudiging waargenomen tussen 1980 en 2000 van het aantal vrouwelijke gevangenen (Cesney-Lind & Pasko 2004: 3).

Dit artikel heeft mijn interesse gewekt om me te verdiepen in de criminaliteit van zowel mannen en vrouwen en de verschillen hiertussen. De mogelijke verklaringen die te vinden zijn voor het verschil in crimineel gedrag tussen mannen en vrouwen is het onderwerp van deze scriptie.

1.2 THEORETISCH KADER

De standaardtheorieën die gegeven worden voor een verklaring van crimineel gedrag, zoals de anomie theorie van Merton of de controle theorie van Hirschi (Messerschmidt 1993: 2-3) zijn gebaseerd op de idee dat alleen mannen crimineel gedrag vertonen. Deze theorieën gaan niet in op verschillen in crimineel gedrag tussen mannen en vrouwen. Voor vrouwelijk crimineel gedrag is er weinig tot geen aandacht in de wetenschappelijke literatuur. Dit komt door de idee van sekse rollen

waar Sutherland en Parsons uitgebreid op in gaan. Dit perspectief gaat er van uit dat mannen in een instrumentele rol en vrouwen in een expressieve rol worden gesocialiseerd. Parsons beweert dat deze rollen voortkomen uit het feit dat mannen van nature agressiever zijn. Doordat vrouwen kinderen baren hebben ze van nature een meer zachtmoedige aard dan mannen. (Messerschmidt 1993: 17). De traditionele manier om naar criminaliteit te kijken is vanuit de idee van sekse rollen. Dit idee biedt een verklaring voor het feit dat mannen vaker in de criminaliteit terecht komen dan vrouwen. Mannen worden immers gesocialiseerd om mannelijk te zijn met het daarbij behorende gedrag van assertiviteit, dominantie en strijd met elkaar.

Volgens Messerschmidt zijn er serieuze problemen met dit idee. *The idea that men are naturally aggressive is fundamentally wrong* (Messerschmidt 1993: 25). Sekse rollen zijn sociaal geconstrueerd en worden elke dag herbevestigd. Het idee dat mannen van nature agressiever zijn en vrouwen van nature zachtmoediger, verwerpt hij. Messerschmidt gaat verder met de notie dat vele wetenschappelijke auteurs er van uitgaan dat er twee sekse rollen zijn; man en vrouw. Het idee van sekse is volgens Messerschmidt geen tweedeling. Mannen kunnen vrouwelijk zijn en vrouwen kunnen mannelijk zijn. Daarnaast bestaan er verschillen in mannelijkheid tussen mannen en in vrouwelijkheid tussen vrouwen. Adler werkt dit idee verder uit (Adler 1977). Zij beweert dat er een verandering in sekse rollen heeft plaatsgevonden, zowel bij mannen als vrouwen, geïnitieerd door de emancipatie van de vrouw. Emancipatie heeft volgens haar een duister neveneffect. Vrouwen worden door emancipatie criminelier.

De verwachting die ontstaat vanuit het mogelijke verband tussen emancipatie en crimineel gedrag komt voort uit een verandering in de sekse rollen. Vroeger werden mensen gesocialiseerd in traditionele sekse rollen, waar de vrouw aan het fornuis stond en de kinderen verzorgde en de man kostwinner was. Er is nu een verschuiving gaande naar een situatie waarin mannen en vrouwen als gelijkwaardig worden gesocialiseerd. Voornamelijk ligt deze verschuiving in een verandering van de rol van de vrouw. Vrouwen mogen tegenwoordig kostwinner zijn en kiezen voor een carrière, sterker nog dit wordt tegenwoordig in veel gevallen verwacht van vrouwen. Tegelijkertijd wordt er van vrouwen verwacht dat als ze kiezen voor kinderen ze ook de verzorgende taken op zich nemen. Mannen blijven in de rol van kostwinner en richten zich zelden helemaal op het opvoeden van de kinderen, hoewel hierin een lichte verschuiving gaande is. Deze scriptie zal zich dan ook richten op de

opvattingen van jongeren over emancipatie en in hoeverre deze jongeren crimineel zijn. Hierbij zal ik onderscheid maken tussen twee soorten opvattingsbeelden: een traditioneel beeld en een gelijkwaardig beeld ofwel een geëmancipeerd beeld over de rollen en machtsverhoudingen van mannen en vrouwen in de samenleving. Een traditioneel beeld bestaat uit opvattingen waarin mannen als kostwinner van het gezin worden beschouwd en waar vrouwen voornamelijk als moeders worden beschouwd. Daar tegenover staat een gelijkwaardig beeld dat mannen en vrouwen als gelijken beschouwt, waarin zowel mannen als vrouwen tevens kostwinner en opvoeder van de kinderen zijn.

Deze scriptie zal de invloed van emancipatie op crimineel gedrag onderzoeken voor zowel mannen als vrouwen. De bedoeling van dit cross-sectionele onderzoek is om er achter te komen in welke mate de geëmancipeerdheid van een persoon crimineel gedrag beïnvloedt. Verder zal er gekeken worden of er een verschil bestaat in de invloed van emancipatie op crimineel gedrag tussen mannen en vrouwen, om vervolgens dit uit te diepen door crimineel gedrag op te splitsen in lichte criminele delicten en zware criminele delicten.

1.3 PROBLEEMSTELLING

De probleemstelling van dit onderzoek volgt automatisch uit de vraag of en hoe de opvattingen van mannen en vrouwen over emancipatie van invloed zijn op crimineel gedrag.

Dit onderzoek heeft de volgende probleemstelling:

Wat is de invloed van geëmancipeerde opvattingen op crimineel gedrag en zijn hierin verschillen tussen mannen en vrouwen te bemerken?

Daarbij zullen in dit onderzoek de volgende deelvragen worden beantwoord:

Wat is de invloed van geëmancipeerde opvattingen op het criminele gedrag van mannen?

Wat is de invloed van geëmancipeerde opvattingen op het criminele gedrag van vrouwen?

Is er een verschil in de invloed van geëmancipeerde opvattingen tussen het criminele gedrag van mannen en het criminele gedrag van vrouwen?

1.4 OPBOUW VAN HET ONDERZOEK

Het tweede hoofdstuk van dit onderzoek zal de theorie verder uitbreiden en uitdiepen. Als eerste zal ik ingaan op de relatie tussen de emancipatiebeweging en de verandering die hierdoor optreedt in de opvattingen van mensen. Vervolgens zal de relatie tussen traditionele en de geëmancipeerde opvattingen en de invloed hiervan op crimineel gedrag besproken worden. Daarna zullen de sekse rollen theorie en de emancipatiethese uitgebreid aan bod komen. Tevens zullen in dit hoofdstuk de hypothesen worden opgesteld. In hoofdstuk drie zal de operationalisering van de belangrijke concepten en begrippen plaatsvinden. De vragenlijsten voor het meten van geweld en opvattingen over mannen en vrouwen zullen uitgebreider worden beschreven. Eveneens zullen de overige variabelen als sociaal-economische status en stedelijkheid worden geoperationaliseerd. Vervolgens zullen er in hoofdstuk vier de uitkomsten worden beschreven. Ten slotte zal in het laatste hoofdstuk de conclusie en daarmee de bevestiging of verwerping van de hypothesen te lezen zijn. Tevens zal er in dit hoofdstuk teruggekoppeld worden naar de theorie.

HOOFDSTUK 2 THEORIE

In dit hoofdstuk zal deze verandering van socialisatie in sekserollen worden weergegeven met daarbij de rol die de emancipatie van de vrouw heeft gespeeld en haar invloed op crimineel gedrag bij vrouwen. Om dit te doen zal er eerst gekeken worden naar de stijging van crimineel gedrag bij vrouwen. Vervolgens zal worden uitgelegd wat sekse rollen inhouden om daarna een korte geschiedenis van de emancipatiebeweging van de vrouw weer te geven, met daarbij de veranderingen in opvattingen over de sekserollen tussen mannen en vrouwen. Daarna zal er een verband worden gelegd tussen emancipatie en crimineel gedrag. Er zal gekeken worden naar de politiestatistieken die de criminaliteit van vrouwen en mannen weergeven en hoe deze statistieken geïnterpreteerd moeten worden. Er zullen theorieën worden besproken die verklaringen geven voor crimineel gedrag en specifiek vrouwelijk crimineel gedrag verklaren.

2.1 DE STIJGING VAN DE VROUWENCRIMINALITEIT

In de inleiding is duidelijk geworden dat de criminaliteit van vrouwen stijgende is en sneller stijgt dan criminaliteit bij mannen. Er lijkt een inhaalslag gaande te zijn van vrouwen op mannen wat betreft crimineel gedrag.

Als er gekeken wordt naar de literatuur over het criminele en deviante gedrag van vrouwen is het belangrijk om rekening te houden met één van de overstijgende discussiepunten in dit discours. Er zijn twee kampen in de literatuur te vinden die de betekenis van stijging van vrouwencriminaliteit verschillend interpreteren.

Sommige auteurs beweren dat vrouwen criminelere worden en dat vrouwen het gat dat bestaat in het criminele gedrag tussen mannen en vrouwen aan het dichteren zijn. (Adler 1977, Oakley 1972) Deze inhaalslag zal ophouden als vrouwen op hetzelfde niveau van crimineel gedrag zitten als mannen. *Het is duidelijk dat naarmate de positie van vrouwen meer gaat lijken op die van mannen, dit ook het geval zal zijn voor de omvang en de aard van hun misdadige gedrag.* (Adler 1975: 251)

Daarnaast zijn er verschillende auteurs die van mening zijn dat de statistische stijging van vrouwencriminaliteit in de officiële statistieken niets zegt, omdat de instituties, zoals de politie en

het justitiële apparaat, anders tegen vrouwen en de rol van vrouwen in de criminaliteit zijn gaan kijken. (Noblit & Burcart 1976, Klein & Kress 1976, Steffensmeier 1978)

De ene partij beweert dat de verklaring in de stijging van de vrouwencriminaliteit gezocht moet worden in een verandering in het gedrag van vrouwen. Daarnaast wijst de andere partij naar een verandering in sociale structuren. De vrouw zelf is niet veranderd, maar de manier waarop de justitie en de politie, vrouwen percipiëren, die is veranderd. Vrouwen en mannen worden nu als gelijken gezien, zelfs in de mate van het plegen van crimineel gedrag, waardoor vrouwen vaker verdacht worden van criminaliteit en hierdoor vaker veroordeeld worden voor hun misdrijven.

A third explanation of the narrowing of the gender gap in crime is the decline of chivalry hypothesis, which proposes that the observed changes are due in part to changing attitudes among law enforcement personnel. Specifically, the gender gap in arrest rates reflects the chivalry of law enforcement personnel toward women (e.g., hesitation to arrest women), and the narrowing of the gap reflects a decline in this attitude over the years. (Steffensmeier 1993).

Volgens Steffensmeier is het soepeler omgaan met vrouwelijke verdachten van delicten door rechtshandhavingpersoneel verleden tijd. Dit zou een verklaring bieden voor de stijging van de criminaliteit van vrouwen in de politiestatistieken. Daarnaast zijn door de verandering in de sociale structuren in de maatschappij de mogelijkheden voor vrouwen om zich crimineel te gedragen gestegen. Waar vroeger vrouwen gekluisterd zaten aan huis, als zorgdrager voor het huishouden en de kinderen, waar ze financieel afhankelijk waren van de man als kostwinner, zorgen vrouwen tegenwoordig voor zichzelf, jagen ze hun eigen carrière na en zorgen ze zelf voor brood op de plank. Mochten er moeilijke tijden aankomen dan zullen vrouwen door deze functieverandering ook eerder naar illegitieme manieren grijpen om aan geld te komen.

Vrouwen hebben afgelopen decennia meer mogelijkheden gekregen om zich crimineel te gedragen. Dit komt mede doordat ze binnengedrongen zijn in diverse structuren in de maatschappij. Naast het feit dat vrouwen tegenwoordig vaker werkzaam zijn in mannenberoepen, zijn er andere

veranderingen gaande in de structuur van de maatschappij, die de cultuurverandering mogelijk maakt. Zo stimuleert de overheid kinderopvang en is de sociale zekerheid een vangnet voor vrouwen. Dit maakt het mogelijk dat vrouwen financieel onafhankelijk van mannen worden. Daarnaast is er ruimte gekomen voor vrouwen in het onderwijs; waar vroeger vrouwen vaak naar de huishoudschool moesten om later te trouwen, is er nu ruimte voor vrouwen om elke opleiding te kiezen die ze willen. Dit alles zorgt er voor dat vrouwen minder afhankelijk worden van mannen, waardoor vrouwen meer verantwoordelijkheid krijgen over hun eigen leven. Vrouwen waarmee het minder goed gaat in de samenleving, kunnen hierdoor niet terugvallen op een man, maar zullen hun eigen problemen zelf moeten oplossen. Een van deze oplossingsstrategieën kan een vlucht in de criminaliteit zijn.

Beide verklaringen die gegeven worden voor de stijging van de vrouwencriminaliteit wijzen naar een verandering van de positie van de vrouw. Of deze verandering nu plaatsvindt in de hoofden van de gezagdragers, waardoor vrouwen vaker als verdachten van crimineel gedrag worden gezien, of dat vrouwen zelf criminelier zijn geworden maakt niet uit. Beide verklaringen wijzen naar een verandering in het denken over de positie van de vrouw, een verandering in sekserollen.

2.2 WAT ZIJN SEKSE ROLLEN

In *Gender & Crime: An introduction* van Sandra Walklate (1995) wordt het ontstaan van de idee van sekserollen besproken. De idee van sekserollen komt voort uit het werk van Sutherland en Parsons. Sutherland kwam in 1930 met de 'differential association' theorie ofwel de differentiële vereniging theorie. Deze theorie houdt in dat crimineel gedrag hetzelfde wordt aangeleerd als 'normaal' gedrag. *Through interaction and communication within certain intimate personal groups, individuals learn the techniques, motives, drives, rationalizations, and attitudes necessary to commit crime* (Messerschmidt 1993: 15). Parsons breidde deze theorie uit. Hij merkte op dat mannen en vrouwen opgevoed worden met verschillende rollen. De 'mannelijke' rol waarbij de man wordt geleerd om sterk, agressief en actieve risicozoekers te zijn. Daarnaast ziet Parsons vanuit een functionalistisch perspectief dat mannen worden opgevoed om later een instrumentele rol te vervullen: *the instrumental role, that concerned with achievement, goal attainment, breadwinning, is what men do*. Vrouwen vervullen volgens Parsons een expressieve rol: *the role associated with nurturing, caring*

and keeping the family together... (Walklate 1995: 165). Bijzonder aan deze theorie in die tijd was dat deze theorie erkende dat sekse mede werd bepaald door opvoeding, sterker nog, dat mensen elke dag worden gesocialiseerd in het denken en gedragen naar sekserollen.

Cohen breidde in 1955 de ideeën van Sutherland en Parsons uit en gebruikte deze om inzicht te verschaffen in de dominantie van jongens in gangs. Cohen beweerde dat door de structuur van de moderne familie en het onderwijssysteem, kinderen van beide sekse feminien opgevoed worden. De jongen komt later onder grote druk om zijn masculiniteit te bewijzen. Omdat de moeder een object is van feminiene identificatie, gaat de jongen zich afzetten tegen de moeder en alles wat ze zegt. Omdat de moeder in de ogen van de jongen wordt gezien als voorbeeld van 'goed' gedrag, zal de jongen om zijn masculiniteit te bewijzen 'slecht' gedrag gaan vertonen. Dit verklaart volgens Cohen de motivatie van jongeren om bij gangs te gaan. (Walklate 1995: 166-167)

Er is een relatie te vinden tussen de criminaliteit en de opvattingen die jongens en meisjes hebben over de machtsverhoudingen en rollen tussen mannen en vrouwen in de samenleving. Het traditionele beeld waarbij de man aan het hoofd staat van het gezin, het inkomen verdient en zijn mannelijkheid moet bewijzen tegenover de vrouw en andere mannen, wordt gezien als bewijs dat mannen vanuit de opvoeding agressiever en competitiever zijn. Vrouwen worden daarentegen als ondergeschikt aan mannen gezien. Ze worden gesocialiseerd in de vrouwelijke rol die inhoudt dat ze mannen en kinderen verzorgen; een emotionele rol. Hiermee worden vrouwen opgevoed in een rol die het ondergeschikt maken aan anderen stimuleert. Vrouwen bewijzen zichzelf in hun vrouwelijkheid door zichzelf weg te cijferen, door te zorgen voor de mannen en de kinderen. Een vrouw wordt als succesvol gezien als ze een man en kinderen heeft en voor het huishouden zorgt; een verzorgende, zachte rol. De man wordt als succesvol gezien als hij een baan heeft waarmee hij zijn gezin kan onderhouden; een verantwoordelijke rol. In de literatuur wordt dit als een verklaring gezien voor het feit dat mannen vaker crimineel zijn dan vrouwen. Mannen worden opgevoed in een assertieve, competitieve rol, terwijl vrouwen opgevoed worden in een zachte, verzorgende rol.

Mannen en vrouwen worden dus anders gesocialiseerd in specifieke sekserollen. Deze sekserollen worden continu herbevestigd in het taalgebruik en het gedrag van mensen. Deze rollen zijn echter niet statisch. De inhoud van de mannelijke of vrouwelijke rol kan veranderen. Sterker nog, Connell

beweert door de invoering van zijn begrip 'hegemonische masculiniteit' dat er meerdere vormen van masculiniteit zijn. Hierdoor vult hij het gemis van machtsverhoudingen tussen mannen en vrouwen aan in de literatuur over sekserollen.

2.3 DE HEGEMONISCHE MASCULINITEIT VAN CONNELL

Hegemonische masculiniteit is een concept van Connell. Connell merkt op dat er geen machtsverhoudingen tussen mannen en vrouwen voorkomen in de literatuur over sekserollen. (Carrigan, Connell & Lee 1985: 576) Aan de hand van de opkomst van de homobeweging beschrijft Connell hoe er verschillende vormen van masculiniteit zijn. De sekse dichotomie zorgt er voor dat homoseksuelen niet alleen buiten de 'normale' seksuele relaties buitengesloten worden, maar dat ze ook binnen hun eigen relaties door de dichotomie buitengesloten worden. In homoseksuele relaties wordt de dichotomie man en vrouw, als actief en passief, vaak nog steeds aangehouden. Daarnaast worden homoseksuelen buiten hun eigen relaties, veroordeeld voor het niet mannelijk zijn. De reactie van de homobeweging was: *to urge homosexual men to love each other and to direct considerable criticism and satire at the masculine poster of straight men* (Carrigan, Connell & Lee 1985: 586). Hiermee wordt de dominante vorm van heteroseksualiteit in de samenleving aangetoond. Carrigan e.a. gaan hier verder op in door te beweren dat dit tevens de hegemonie van de dominante vorm van masculiniteit blootlegt. Volgens Carrigan e.a. zijn er meerdere vormen van masculiniteit aanwezig.

Connell onderscheid vier vormen waartussen een continue machtsstrijd is, waarbij één vorm de dominante vorm van masculiniteit is. Deze dominante vorm staat niet vast, maar is aan verandering onderhevig. Deze dominante vorm noemt Connell 'hegemonische masculiniteit'. Hiermee breken Carrigan, Connell & Lee met de idee van statische sekserollen door masculiniteit als een veranderend concept te zien. Er is niet één masculiniteit, er zijn meerdere masculiniteiten. De dominante vorm die in deze samenleving aanwezig is, is de vorm waarin de man macht heeft over de vrouw.

In contemporary Western industrialized societies, hegemonic masculinity is defined through work in the paid-labor market, the subordination of women, heterosexism, and the driven and uncontrollable sexuality of men. Refined still further, hegemonic masculinity emphasizes

practices toward authority, control, competitive individualism, independence, aggressiveness, and the capacity for violence. (Messerschmidt 1993: 82)

en

since men are expected to be more aggressive, males are more likely to be delinquent than females, who are expected to adapt a more passive role. (Haskell & Yablonsky 1974: 67)

De bovenstaande citaten maken duidelijk dat de aanwezige dominante vorm van masculiniteit agressiviteit en geweld benadrukt. Daarnaast wordt de dominante vorm van masculiniteit in stand gehouden door het merendeel van de mannen, omdat ze van deze dominante vorm voordelen ontvangen en omdat ze vasthouden aan het culturele overwicht van deze vorm. Deze theorie vult de aanwezigheid van de notie van sekse rollen aan. De dominante vorm van masculiniteit is de vorm die wordt beschreven bij traditionele sekse rollen. Deze dominante vorm zorgt er bij de opvoeding van meisjes en jongens voor dat ze worden opgevoed in verschillende rollen en zorgt voor een traditionele kijk op de rollen en machtsverhoudingen tussen mannen en vrouwen.

Het citaat maakt bovendien het verband tussen opvattingen over de rollen en machtsverhoudingen tussen mannen en vrouwen en criminaliteit duidelijk. Mensen die een traditioneel beeld hebben over de rollen en machtsverhoudingen tussen mannen en vrouwen, die daarmee vasthouden aan de dominante vorm van masculiniteit hebben volgens Messerschmidt een grotere kans om gewelddadig, agressief gedrag te vertonen.

Daarnaast erkent Connell in zijn theorie dat er meerdere masculiniteiten zijn. Dit betekent voor dit onderzoek dat er naast het traditionele beeld over de rollen en machtsverhoudingen tussen mannen en vrouwen er nog andere beelden in de samenleving te vinden zijn. Belangrijker nog is dat Connell met zijn concept de mogelijkheid van een verandering in sekserollen erkent. Deze verandering in sekserollen is terug te zien in de emancipatie van de vrouw. Een duidelijk voorbeeld van verzet tegen de dominante vorm van masculiniteit in de samenleving is dan ook de opkomst van actiegroepen 'Dolle Mina' en 'Baas in eigen buik' in de jaren zestig en zeventig. Door te strijden voor de emancipatie van de vrouw, waarbij gelijkheid tussen mannen en vrouwen centraal stond, is er een

aanzet gegeven tot de verandering van sekserollen. De dominante vorm van masculiniteit is door de opkomst van de emancipatie van de vrouw aan het verschuiven. De vroeger vanzelfsprekende verhouding tussen mannen en vrouwen is door emancipatie aan verandering onderhevig. In de volgende paragraaf zal deze verandering verder uitgelegd worden.

2.4 DE VERANDERING IN SEKSEROLLEN DOOR EMANCIPATIE

De vrouwenemancipatie wordt gekenmerkt door twee feministische golven. De eerste feministische golf had als doelstelling het verwerven van vrouwenkiesrecht. De tweede feministische golf had o.a. als belangrijkste doelstellingen economische zelfstandigheid en het doorbreken van het traditionele rollenpatroon had. Verder wordt er tegenwoordig gesproken over de derde feministische golf, waarbij wordt gestreden tegen het glazen plafond en er extra aandacht wordt gegeven aan de emancipatie van allochtone vrouwen.

Door de feministische golven en de emancipatie van vrouwen verandert langzamerhand niet alleen de structuur van de maatschappij, maar worden mensen anders gesocialiseerd. Kinderen krijgen van thuis steeds meer geëmancipeerde waarden mee van hun ouders. Waar het vroeger normaal was dat de vrouw alleen ging studeren op de huishoudschool om later huismoeder te worden, wordt er vandaag de dag vreemd opgekeken als een moeder de keuze maakt om haar baan op te zeggen voor de kinderen. Niet alleen de structuur is veranderd in de zin dat er meer mogelijkheden zijn voor de kinderopvang, maar de opvattingen over de rollen van mannen en vrouwen zijn verschoven van een traditionele kijk naar een geëmancipeerde kijk. Bij het traditionele perspectief wordt de vrouw gezien als huismoeder en de man als kostwinner en bij het geëmancipeerde perspectief verdelen de man en vrouw gelijkwaardig deze taken.

De kern van het feminisme, die terug te vinden is alle drie de feministische golven is het streven naar emancipatie, het streven naar gelijkwaardigheid tussen mannen en vrouwen en het bewerkstelligen van gelijke kansen tussen mannen en vrouwen. Deze kern heeft de socialisatie van mensen veranderd op het gebied van sekse. De traditionele sekserollen, de man en de vrouw, zijn naar elkaar toegegroeid waarbij er meer vrijheden zijn gekomen voor vrouwen. De emancipatie van de vrouw is

de aanleiding tot een proces van emancipatie in de samenleving; een proces waarin mannen en vrouwen elkaar steeds meer als gelijkwaardig zien. Het begrip emancipatie zal in dit onderzoek gebruikt worden om het proces aan te duiden waarin mannen en vrouwen elkaar vaker en meer als gelijken gaan zien. De verschillen in de verwachting van gedrag tussen mannen en vrouwen, zijn in onze maatschappij kleiner geworden. Deze trend van homogenisering, het kleiner worden van de verschillen tussen mannen en vrouwen, wordt o.a. opgemerkt door Duyvendak.

In zijn redevoering *Een eensgezinde, vooruitstrevende natie* schetst Duyvendak een trend van homogenisering van opvattingen in Nederland. Deze homogenisering staat lijnrecht tegenover het idee van individualisering. Zo spreekt hij:

...het zijn niet uw pluriforme maar uw uniforme gedachten die mij intrigeren. Ik zou u vragen kunnen voorleggen over de gelijkheid van homo- en heteroseksuelen, de verhouding tussen ouders en kinderen of het zelfbeschikkingsrecht over het lichaam. Maar ik denk dat ik uw antwoorden kan raden. Niet omdat u hier een 'linkse kerk' vormt maar omdat talloze Nederlanders op veel terreinen vergelijkbare opvattingen koesteren. (Duyvendak 2004)

Verder noemt hij een aantal opvattingen waarover grote overstemming bestaat in Nederland. Dit gaat voornamelijk om opvattingen over de gelijkheid van mannen en vrouwen en homoseksualiteit. Duyvendak concludeert dat Nederlanders naar elkaar toetrekken in hun opvattingen. Zo spreekt de Beer over het steeds moderner worden van de opvattingen van Nederlanders, waarin voornamelijk de opvattingen naar elkaar toe zijn getrokken in de jaren zeventig en tachtig. (de Beer, 2006: 25)

Hetzelfde komt duidelijk naar voren in de emancipatiemonitor 2006 van het SCP. Hierin is een cohortstudie gedaan naar de opvattingen van mensen van verschillende generaties over emancipatie. Duidelijk wordt dat de vroegere generatie geboren voor 1950 traditionelere opvattingen heeft dan de generaties die na 1950 zijn geboren. Na 1950 zijn er weinig verschillen op te merken. Kortom de strijd die vrouwen hebben gevoerd om gelijke rechten is niet alleen op papier gelukt, maar heeft tevens in een verandering van gedrag en opvattingen gezorgd.

Naar voren is gekomen dat door de emancipatiebeweging de mannelijke en de vrouwelijke rol zijn veranderd. De sekserollen zijn naar elkaar toegetrokken, homogener geworden. Zowel vrouwen als mannen hebben dezelfde vrijheden in de samenleving. De terreinen van onderwijs, arbeid en politiek

zijn opengebrouwen voor vrouwen. Daarnaast is de socialisatie van mensen in zowel de mannelijke rol als de vrouwelijke rol veranderd.

2.5 HET VERBAND TUSSEN CRIMINALITEIT EN EMANCIPATIE: DE EMANCIPATIETHESE

In het artikel van Adler wordt een duidelijke link gelegd tussen emancipatie en de stijging in vrouwencriminaliteit. Zo schrijft ze over de gevolgen van emancipatie:

There is a darker side, however, to this movement for equality. Just as women are clamoring for and attaining opportunities in the legitimate fields, some among them are prying their way into the arena of major crime by succeeding at illegitimate endeavors which traditionally have been "for men only. (Adler 1977: 102)

Emancipatie, zo beweert Adler, zorgt niet alleen voor gelijke kansen voor vrouwen in de maatschappij, maar zorgt ook voor extra verwachtingen van vrouwen over hun toekomst met daarmee de drang om te presteren. Daarnaast wordt er van de maatschappij verwacht dat vrouwen carrière maken. De implicatie van dit feit is dat vrouwen financieel minder afhankelijk worden van mannen en er verwacht wordt dat vrouwen op eigen benen staan. Als vrouwen niet aan deze verwachtingen kunnen voldoen, is er een verhoogde kans op het vervallen in crimineel gedrag om zo rond te komen.

Deze emancipatiethese heeft zijn oorsprong te danken aan een de differentiële-associatie theorie van Sutherland uit het boek *Criminology* (1924). Hij beweerde dat de gender gap kleiner zou zijn als het statusverschil tussen mannen en vrouwen klein zou zijn. Daarbij hanteerde hij het volgende schema:

Gender Equality -----> Masculinity & Taste for Risk -----> Higher Female Share of Crime

(Steffensmeier & Clark 1980)

Gelijkheid tussen mannen en vrouwen zou er toe leiden dat vrouwen meer masculien worden en daardoor vaker risico's zullen nemen waardoor vrouwen een groter aandeel zullen krijgen in de criminaliteit.

In een recenter artikel van Steffensmeier & Allan (1996) wordt deze theorie nog verder uitgewerkt. De verklaring voor het feit dat vrouwen meer crimineel gedrag zijn gaan vertonen, maar minder dan mannen, wordt bij Steffensmeier en Allen ook gezocht in de toenemende gelijkheid van mannen en vrouwen in de maatschappij. Door de vrouwenbewegingen en de emancipatiestrijd worden mannen en vrouwen anders gesocialiseerd. De opvattingen over rollenpatronen en machtsverhoudingen tussen mannen en vrouwen veranderen door deze geëmancipeerde opvoeding. Van vrouwen wordt niet meer verwacht dat ze zich ondergeschikt maken aan de man, maar dat ze zelf hun lot in handen nemen. Er wordt verwacht dat ze gaan studeren, een baan krijgen en onafhankelijk worden. Van vrouwen wordt niet meer verwacht dat ze stilletjes in een hoekje gaan zitten en de man het woord laten doen, om het maar ouderwets te zeggen. Vrouwen worden opgevoed om assertiever te worden en deze gelijke opvoeding leidt bij sommige vrouwen tot een meer gewelddadige en agressieve houding. Deze houding zorgt voor de stijging in de vrouwencriminaliteit: "*greater gender equality is assumed to lead to higher rates of female crime.*" (Steffensmeier & Allan 1996: 468) Hoewel Steffensmeier en Allan in het artikel niet dieper in gaan op de implicaties die deze heeft voor de opvoeding van mannen, wordt er impliciet beweerd met deze these dat ze er wel zijn. In de volgende uitspraken van Steffensmeier en Allan in hun artikel *Gender and Crime* van 1996 wordt dit duidelijker weergegeven:

The social backgrounds of female offender tend to be quite similar to those of male offenders. Like male offenders, female offenders (especially the more serious ones) are typically of low socioeconomic status, poorly educated, under- or unemployed, and disproportionately from minority groups. (Steffensmeier & Allan 1996: 465)

en

Groups of societies that have high male rates of crime also have high female rates, whereas groups or societies that have low male rates also have low female rates...

Such findings suggest that female rates respond to the same social and legal forces as male rates, independent of any condition unique to women or to men. (Ibid.)

Dit staat tegenover de idee dat emancipatie invloed heeft op alleen de criminaliteit bij vrouwen. Volgens Steffensmeier & Allan kan een sociale kracht als de emancipatiebeweging en de impact hiervan, wel invloed hebben op crimineel gedrag bij mensen, maar dit zal evenveel invloed hebben op mannen als vrouwen. Met deze algemene uitspraak wordt beweerd dat emancipatie als sociale kracht dezelfde invloed heeft op zowel mannen als vrouwen. Dit lijkt mij niet logisch, aangezien emancipatie wel invloed heeft op zowel mannen als vrouwen, maar deze invloed verschilt tussen mannen en vrouwen. Het verschil komt tot uiting in de verandering van de sekserollen van zowel mannen als vrouwen.

Mannen zullen minder crimineel gedrag gaan vertonen door gelijke opvattingen tussen mannen en vrouwen. Waar vrouwen meer worden opgevoed met de idee dat ze voor zichzelf moeten opkomen, dat ze later kunnen gaan werken en zo niet onder hoeven te doen voor de man, worden mannen juist opgevoed in het feit dat ze moeten accepteren dat er voor vrouwen plaats is op de arbeidsmarkt. Dat ze moeten accepteren dat vrouwen gelijk zijn aan mannen. Tevens worden ze opgevoed met het feit dat het normaal is om emotie te tonen als man. Van mannen wordt er verwacht dat ze hun verworven vrijheden delen met vrouwen. Vrouwen daarentegen leren meer om deze vrijheden ook daadwerkelijk aan te wenden. Om het simpel en bot te formuleren: vrouwen worden geleerd om ruiger te worden, om rationeler te denken, om assertiever te worden terwijl mannen worden geleerd om softer te worden, om emotioneler te worden, om te delen. Vanuit dit principe is een vrouw pas succesvol als ze onafhankelijk van mannen kan leven.

2.6 VERSCHIL IN HEFTIGHEID VAN CRIMINEEL GEDRAG

Net is beschreven dat de invloed van emancipatie op mannen en vrouwen verschillend is. Vrouwen worden ruiger, mannen worden softer. Als er naar de CBS-cijfers over criminaliteit wordt gekeken, is dit verschil duidelijk te zien. Waar mannen voor alle types van crimineel gedrag, van vermogensdelicten tot geweldsdelicten, het meeste worden opgepakt, is er een significant verschil

bij vrouwen op te merken. Vrouwen plegen voornamelijk vermogensdelicten. Het aantal vrouwen dat vastzit voor een geweldsdelict is te verwaarlozen. Regelmatig wordt er in onderzoek naar criminaliteit melding gemaakt dat vrouwen zich voornamelijk bezighouden met kleine vergrijpen. Waar in 2007, volgens CBS gegevens, er een gelijk aantal mannelijk gehoorde verdachten waren voor zowel vermogensdelicten als geweldsdelicten, rond de 73.000 verdachten. Was het aantal vrouwelijke verdachten in 2007 voor geweldsdelicten ongeveer 10.000, tegenover 22.000 gehoorde verdachten voor vermogensdelicten. Dit verschil wordt ook in de literatuur opgemerkt, maar naast de constatering van dit verschil, wordt er geen verklaring voor gegeven. De verklaring voor dit verschil ligt duidelijk in het principe van de heftigheid van een delict. Vermogensdelicten zijn veel minder heftig dan geweldsdelicten. Een broodje stelen bij de bakker is al een vermogensdelict. Bij een inbraak in huis zie je vaak dat inbrekers al gauw wegrekken als ze worden gezien. Een inbraak kan gezien worden als een licht delict aangezien de crimineel bij zo'n delict zich niet dominant en assertief opstelt, terwijl geweldsdelicten veel zwaarder zijn. Hier gaat het om agressiviteit, om het pijn doen van de medemens.

Uitgaande van een traditionele opvoeding is er de verwachting dat vrouwen minder vaak zware criminaliteit ofwel geweldsdelicten zullen plegen dan mannen en dat vrouwen tevens vaker voor de lichte criminaliteit zullen gaan. De oorspronkelijke biologische gedachtegang dat mannen agressiever zijn dan vrouwen, zorgt er voor dat mannen anders worden opgevoed dan vrouwen. De opvoeding in een passieve zorgzame rol van vrouwen zorgt er voor dat vrouwen minder vaak geweld zullen gebruiken. Mannen echter neigen al op jonge leeftijd, bij de oplossing van een conflict, eerder naar fysiek geweld. Vrouwen hebben meer de neiging om het conflict op te lossen via discussie. Deze gedragingen worden in onze samenleving ook van kinderen verwacht. Van jonge jongens wordt vaker geaccepteerd dat ze zich ruw tegenover elkaar gedragen dan jonge meisjes. Een onderzoek naar de fantasieën van jonge kinderen bevestigt dit beeld:

Finally, more boys than girls seem tied to violent strategies for ending conflict. Opponents are often physically restrained or eliminated in the fantasy stories written by boys. Girls are more varied in the resolution strategies employed in their fantasy stories. These included reasoning, analysis, trickery, and avoidance. (Pierce & Edwards 1988: 403)

Uitgaande van het bovengenoemd citaat kan er gesteld worden dat jonge jongens eerder een andere oplossingstrategie voor conflicten hanteren dan jonge meisjes.

Door emancipatie veranderen echter de sekserollen tussen mannen en vrouwen. Hierdoor verwacht ik dat vrouwen zich steeds minder soft gaan gedragen. Emancipatie leert vrouwen om voor zichzelf op te komen, om zich assertiever te gedragen. Kortom, geëmancipeerde vrouwen zullen eerder en vaker zware criminaliteit plegen. Terwijl de geëmancipeerde mannen juist meer als softies worden opgevoed en meer zullen neigen naar de lichtere delicten.

2.7 OVERIGE VERBANDEN

Bij het onderzoek is het van belang om verschillende variabelen mee te nemen die invloed hebben op de mate van of de kans op het plegen van crimineel gedrag. Uit onderzoek is gebleken dat opleidingsniveau een factor is om rekening mee te houden. (Kelly 2000: 533-536) In dit onderzoek komt duidelijk naar voren dat inkomen en opleidingsniveau beide kunnen voorspellen in hoeverre mensen delicten zullen plegen. De relatie tussen opleidingsniveau en crimineel gedrag is echter geen eenduidige relatie. Deze werkt beide kanten op. De vraag is echter of opleidingsniveau ervoor zorgt dat mensen zich minder crimineel gedragen of dat crimineel gedrag ervoor zorgt dat mensen minder hun best doen op school en lager opgeleid raken. In dit onderzoek zal hiervoor het opleidingsniveau van de ouders en de respondent worden genomen om de sociaal-economische status te bepalen.

Daarnaast is het eveneens zaak om de woonomgeving van de jongeren mee te nemen. Woont een respondent in de stad, in een buitenwijk of op het platteland? Uit het onderzoek van Glaeser en Sacerdote blijkt dat jongeren in steden een grotere kans hebben dat ze later geweld plegen. Voor dit feit worden verschillende verklaringen in het onderzoek gegeven. Er wordt uitgegaan van de rationele actie theorie. Zo zouden de baten van crimineel gedrag in steden groter zijn dan de kosten. In steden is er meer economische bedrijvigheid en wordt er meer geld omgezet. Naast dat het economisch gewin voor criminelers in steden groter is, is de pakkans in de stad veel kleiner. De grotere kans om weg te komen met crimineel gedrag in de stad komt voornamelijk doordat de kans

op herkenning in de stad veel kleiner is dan op het platteland. Grotere anonimiteit in de stad en een lagere kans op opgepakt te worden, zorgt dat de woonomgeving van respondent verband heeft met crimineel gedrag. (Glaeser & Sacerdote 1999: 1-2)

Leeftijd is een variabele die altijd een rol speelt bij criminaliteit. Bekend is dat de adolescenten het meeste criminele gedrag vertonen. Op latere leeftijd worden er gemiddeld veel minder strafbare feiten gepleegd. Uitzonderingen zijn de mensen die een 'criminele carrière' nastreven. Een verklaring wordt gegeven door Gove en Walsh waarbij ze criminaliteit bij adolescenten wijten aan de levensfase. In de adolescentie hebben jongeren te maken met een grote mate van autonomie met daarnaast weinig verantwoordelijkheden. Naast de ruimte in vrijheden om crimineel gedrag te vertonen zijn de consequenties in deze periode door de geringe verantwoordelijkheden gering. Op latere leeftijd zijn er vaker financiële verplichtingen of het onderhouden van een gezin waardoor criminaliteit minder aantrekkelijk is. (Kanazawa & Still, 2000: 435)

2.8 HYPOTHESEN

Vanuit de verbanden tussen de drie beschreven beelden over opvattingen van mensen over mannen en vrouwen en criminaliteit, kunnen er een aantal hypothesen worden opgesteld. Mensen kunnen twee verschillende zienswijzen hebben ten opzichte van opvattingen over mannen en vrouwen. Een traditionele zienswijze en een zienswijze die uitgaat van gelijkheid tussen mannen en vrouwen. De traditionele zienswijze houdt in dat mensen uitgaan van ouderwetse rollen tussen mannen en vrouwen. Simpel gezegd de man als kostwinner en de vrouw als verzorgende moeder. Daar tegenover staan mensen die uitgaan van gelijke rollen tussen mannen en vrouwen.

De hypothesen die opgesteld zullen worden, zullen apart worden opgesteld voor mannen en voor vrouwen omdat ze verschillende zienswijzen bevatten. Eerst zal ik de hypothesen opstellen voor de vrouwen om vervolgens de hypothesen voor de mannen op te stellen.

Doordat vrouwen die een traditioneel beeld aanhangen zichzelf ondergeschikt maken, een passieve rol hebben aangeleerd, zullen ze minder snel crimineel gedrag vertonen dan vrouwen die zijn opgevoed met de emancipatiethese. De emancipatiethese gaat uit van een assertieve, minder passieve, ondergeschikte vrouw. Aangezien de huidige dominante vorm van masculiniteit volgens Connell die van het traditionele beeld omvat, zal dit leiden tot een strijd tussen de verschillende opvattingen.

De besproken theorie in dit hoofdstuk wijst naar een belangrijke uitkomst die wel uit dit onderzoek moet komen. Het moet zo zijn dat emancipatie invloed heeft op de verdeling tussen het aantal mannen en vrouwen die crimineel zijn. Deze zin is dan ook de eerste hypothese:

ALGEMENE THESE:

-1 De mate van emancipatie heeft invloed op het criminele gedrag dat mensen vertonen.

Met deze these als basis kunnen de volgende hypothesen worden opgesteld, die verder kijken naar de relatie tussen emancipatie en criminaliteit en hier dieper op ingaan. Vooral om te kijken of er een verschil is, tussen mannen en vrouwen, in de werking van emancipatie op criminaliteit.

EMANCIPATIETHESE:

-2 Vrouwen die geëmancipeerde waarden omarmen, zullen meer crimineel zijn dan vrouwen die traditionele waarden omarmen.

Voor mannen geldt deze hypothese precies andersom. Mannen die traditioneel zijn in hun denkbeelden zullen agressiever zijn opgevoed en daarmee eerder crimineel zijn. Geëmancipeerde mannen zullen vaker passiever worden opgevoed, empathischer zijn dan traditionele mannen en daarmee minder snel geneigd zijn tot crimineel gedrag.

Dit leidt tot de volgende hypothese:

EMANCIPATIETHESE:

-3 Mannen die geëmancipeerde waarden omarmen, zullen minder crimineel zijn dan mannen die traditionele waarden omarmen.

Verder zal er gekeken worden naar de mate van criminaliteit. Criminaliteit verschilt in de heftigheid en gewelddadigheid van delicten. Hoe zwaarder de criminaliteit, hoe minder de respondent rekening houdt met gevoelens van anderen en zich inleeft in anderen. De verwachting is dat mannen die meer geëmancipeerd zijn en dus empathischer worden opgevoed minder gauw zware criminaliteit zullen plegen. Kortom als geëmancipeerde mannen crimineel gedrag vertonen dan zal het vaker om lichte delicten gaan. Terwijl de traditionele mannen vaker zware delicten zullen plegen. Geëmancipeerde vrouwen zullen echter vaker zware criminaliteit plegen dan lichte criminaliteit. Op basis van deze veronderstellingen kunnen er nog een tweetal hypothesen opgesteld worden.

DE HEFTIGHEIDSTHESE:

-4 Vrouwen die geëmancipeerd zijn zullen vaker zware criminaliteit plegen dan lichte criminaliteit.

-5 Mannen die geëmancipeerd zijn zullen vaker lichte criminaliteit plegen dan zware criminaliteit.

Ook bij deze twee hypothesen geldt de verwachting dat traditioneel ingestelde mannen of vrouwen zich precies tegenovergesteld gedragen.

HOOFDSTUK 3: ONDERZOEKSOPZET EN OPERATIONALISERING

In dit hoofdstuk zullen de gebruikte methoden en technieken voor dit onderzoek worden weergegeven en zal er een beschrijving worden gegeven van de opzet van het databestand dat gebruikt wordt voor dit onderzoek. Hierna zal de operationalisering van de gebruikte begrippen en de constructie van de schalen worden weergegeven.

3.1 METHODEN EN TECHNIEKEN

Om mijn hoofdvraag en deelvragen te beantwoorden zal ik gebruik maken van een kwantitatieve analyse, waarbij ik gebruik zal maken van vragenlijsten. Hier lenen de hoofdvraag en de deelvragen zich uitstekend voor.

De steekproef zal gehouden worden bij verschillende middelbare scholen in en rondom Rotterdam. De steekproefpopulatie zal bestaan uit jongeren van ongeveer 15 tot 18 jaar oud. Mijn doel zal zijn om ongeveer 200 respondenten te verzamelen van verschillende opleidingsniveaus. In de vragenlijst zullen vragen staan die betrekking hebben op opvattingen over mannen en vrouwen en vragen die betrekking hebben op het plegen van geweld.

De keuze voor het onderzoeken van jongeren is gemaakt vanwege het feit dat jongeren vaker delicten plegen en dat uit deze groep de toekomstige 'beroepscriminelen' komen. Hierdoor kan er mogelijk ook een uitspraak over de toekomstige criminaliteit worden gedaan. Het feit is dat criminaliteit bij jongeren relatief hoger ligt dan bij ouderen. (OM 2005)

Er zijn verschillende redenen dat de vragenlijsten in dit onderzoek worden afgenomen bij middelbare scholen. Ten eerste is hier de doelgroep, jongeren, gemakkelijk te vinden. Als je toestemming hebt van één middelbare school dan heb je meteen een heleboel respondenten. Ten tweede zullen de uitkomsten betrouwbaarder zijn als de enquêtes worden afgenomen op een middelbare school. In een klassikale omgeving met de aanwezigheid van een bekende docent, zullen jongeren eerder geneigd zijn de vragen serieus te nemen dan bij afname van de enquête op internet, op straat of via een brief thuis. Er zijn ook nadelen aan het kiezen voor middelbare scholen. Een groot nadeel is dat

scholen vaak geen tijd willen vrijmaken voor enquêtes. Om dit enigszins te verzachten is er in dit onderzoek voor gekozen om de vragenlijst zo klein mogelijk te houden. De vragenlijst bestaat uit 57 items. Gemiddeld duurde de afnametijd van de enquête 15 minuten.

Er wordt hierbij gebruik gemaakt van de zelfrapportage methode. De zelfrapportage methode is tevens een bekritiseerde methode van onderzoek. De betrouwbaarheid van deze methode wordt als voldoende geacht:

Test-retest measures (and internal consistency measures) indicate that self-reported measures of delinquency are as reliable as, if not more reliable than, most social science measures. (Thornberry & Krohn 2000: 72)

Bij de validiteit van deze methode worden vraagtekens gezet. In hoeverre geven mensen sociaal wenselijke antwoorden op de vragen die worden gesteld? Bij onderzoek waarbij gebruik wordt gemaakt van zelfrapportage staat vooral de validiteit ter discussie:

Validity is much harder to assess, as there is not a "gold standard" against which to judge the self-reports. Nevertheless, current scales seem to have acceptable levels of content and construct validity. The evidence for criterion validity is less clear cut. At an overall level, criterion validity seems to be in the moderate-to-strong range. Although there is certainly room for improvement, the validity appears to be acceptable for most analytic tasks. (Thornberry & Krohn 2000: 72)

Zoals hierboven beschreven staat is de validiteit van de zelfrapportage methode acceptabel voor het doen van onderzoek.

Criminaliteit zal in dit onderzoek opgesplitst worden in lichte delicten en zware delicten. Onder de categorie lichte delicten vallen vormen van geweld als pesten, uitschelden en van iemand stelen. Iemand in elkaar slaan, iemand aanvallen met een wapen of iemand beroven, vallen bijvoorbeeld onder zware delicten. Het meten van de mate van criminaliteit bij de respondenten zal gebeuren door middel van Self-report delinquentie items gebaseerd op het onderzoek *Jeugddelinquentie: risico's en bescherming*. (Van der Laan & Blom 2006, 67 – 68) Hierbij worden er vragen aan de respondent gesteld in de trant van: *“Heb je wel eens opzettelijk iets van een ander vernield?”* Zulk soort vragenlijsten worden in vele onderzoeken naar het plegen van geweld onder jongeren gebruikt. (Mooij 1994, Weerman 1995 & Kruissink en Essers 2004) Een voordeel van deze vragenlijst is dat deze specifiek voor de doelgroep geschreven is. Een nadeel is dat er weinig vragen in staan die betrekking hebben op psychisch geweld. De bestaande vragenlijst zal daarom aangevuld worden met een aantal vragen die betrekking hebben op psychisch geweld om zo ook lichte vormen van crimineel gedrag mee te nemen in het onderzoek.

3.2 DATABESTAND

In totaal zijn er 54 scholen en of scholengemeenschappen benaderd in verschillende grote steden, waaronder Rotterdam en omstreken, Amsterdam, Den Haag, Utrecht, Leiden, Delft en Breda. Hiervan hebben er 4 scholen aangegeven om mee te doen met het onderzoek.

De vragenlijsten zijn afgenomen bij deze vier verschillende scholen, waarvan er één in Rotterdam ligt, één in Capelle aan den IJssel, één in Leiden en één in Den Haag. 17 respondenten komen uit Rotterdam, 82 respondenten komen uit Capelle aan den IJssel, 37 respondenten komen uit Leiden en 83 respondenten komen er uit Den Haag.

Het databestand bestaat uit de ingevulde vragenlijsten van 219 respondenten. De respons benadert de 100%. Er was een scholier die de vragenlijst blanco heeft teruggegeven. Wel is bij een aantal respondenten de vragenlijst niet volledig ingevuld en missen er items.

In de vragenlijst zijn er algemene vragen over geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, nationaliteit, opleidingsniveau en nationaliteit van de ouders en de woonplaats gesteld. Daarnaast komen er nog

verschillende onderwerpen aan de orde namelijk: de toekomstverwachtingen, criminaliteit en opvattingen over emancipatie.

Als eerste zal nu de operationalisering van de opvattingen van jongeren over mannen en vrouwen besproken worden, om vervolgens de operationalisering van de mate van geweld van jongeren te behandelen.

3.3 TRADITIONELE OF GEËMANCIPEERDE OPVATTINGEN?

Voor het meten van de opvattingen van jongeren over traditionele mannen en vrouwen rollen is de volgende schaal uitermate geschikt:

It is natural for the mother to stay home if a child is ill, not the father.

Women are equal to men as regards having leadership qualities.

Men are as suited as women to raising small children.

It is best for young children if their mother does not work outside home.

Not completing their education is more problematic for men than women.

Deze schaal is te vinden in het boek *Class and Politics in Contemporary Social Science: 'Marxism Lite' and Its Blind Spot for Culture* van Dick Houtman (2003). De schaal heeft een Cronbachs Alpha van 0.68. Dit maakt de schaal betrouwbaar. De vijf items meten in welke mate de respondent de traditionele rolopvattingen over mannen en vrouwen verwerpen.

Aangezien de vragenlijsten zouden worden afgenomen bij Nederlandse leerlingen zijn de items vertaald. Er zijn 5 antwoordcategorieën van 'zeer mee eens' tot 'zeer mee oneens'. Als een respondent er 'zeer mee eens' is, krijgt hij een waarde toegewezen van één. Bij 'zeer mee oneens' krijgt de respondent een waarde van vijf. Hiermee wordt de laagste waarde die een

respondent kan krijgen vijf en de hoogste waarde vijfentwintig. Uit de factoranalyse zijn de volgende resultaten gekomen.

Schaal:	Items:	Factor 1:
	Als een kind ziek is, behoort de moeder thuis te blijven en niet de vader.	,73
	Vrouwen zijn even goed in leiding geven als mannen.*	,71
	Mannen zijn evengoed in het opvoeden van kleine kinderen als vrouwen.*	,56
	Het is het beste voor jonge kinderen als de moeder thuis blijft en stopt met werken.	,63
	Voor een meisje is het minder belangrijk dan voor een jongen om een goede schoolopleiding te hebben.	,48
<i>Eigenwaarde:</i>		2,01
<i>Verklaarde variantie:</i>		40%
<i>Cronbach's Alpha:</i>		,62
<i>N:</i>		217
<i>*Hergecodeerd</i>		

Met deze items kan bepaald worden in hoeverre een respondent uitgaat van het traditionele beeld of het geëmancipeerde beeld over mannen en vrouwen. Respondenten die een traditioneel beeld hebben, zullen bijvoorbeeld het zeer eens zijn met item nummer één: "Als een kind ziek is, behoort de moeder thuis te blijven en niet de vader." Terwijl ze het met item twee zeer oneens zullen zijn: "Vrouwen zijn even goed in leiding geven als mannen". Een respondent die een geëmancipeerd beeld heeft, zal het helemaal oneens zijn met item één en het helemaal eens zou zijn met item twee. Door alle scores van de respondent op de items op te tellen kan worden bepaald in welke mate een respondent traditionele of geëmancipeerde opvattingen heeft. Hoe hoger de waarde die een respondent krijgt, hoe geëmancipeerder deze respondent is.

3.4 HET METEN VAN CRIMINALITEIT

Het meten van criminaliteit gebeurt op een andere manier dan de hierboven beschreven methode. Zoals genoemd zijn de enquêtes die gebruikt zijn voor dit onderzoek erg kort gehouden zodat meer scholen bereid zijn om mee te werken aan het onderzoek. Crimineel gedrag wordt opgesplitst door middel van de heftigheid van een delict. Meestal is dit verschil terug te voeren op het verschil in het gebruiken van geweld bij een delict of niet.

Voor de totstandkoming van de verschillende schalen worden veertien items gebruikt. De respondenten moeten aangeven over het afgelopen jaar of ze bepaalde delicten hebben gepleegd en als dit het geval is hoe vaak ze die delicten hebben gepleegd. Hieronder staat een voorbeeld van een item:

Heb je wel eens iets van iemand anders gestolen?

0 – Nee

0 – Ja ..... Keer

Het item is gecodeerd in het aantal delicten dat iemand gepleegd heeft binnen het jaar. Dit varieert in het databestand van 0 tot 12 keer. Een respondent die aangeeft dat hij twee keer in een jaar iets heeft gestolen krijgt de waarde 2 toegedicht.

Op basis van de onderstaande vragen kan er als volgt een algemene schaal worden geconstrueerd die het crimineel gedrag meet van de respondenten. Deze algemene schaal wordt gebruikt om het effect van emancipatie op crimineel gedrag weer te geven voor de splitsing van criminaliteit in lichte delicten en zware delicten.

Schaal:	Items:	Factor 1:
	1: Heb je wel eens opzettelijk iets van een ander vernield?	,61
	2: Heb je wel eens iemand gepest?	,62
	3: Heb je wel eens iemand uitgescholden?	,49
	4: Heb je iemand gedwongen tot seksueel contact tegen zijn of haar wil?	-,02 (a)
	5: Heb je wel eens samen met anderen meegedaan aan een vechtpartij?	,76
	6: Heb je wel eens iemand geslagen?	,54
	7: Heb je wel eens iemand het ziekenhuis in geslagen?	,56
	8: Heb je wel eens iets van iemand anders gestolen?	,60
	9: Heb je wel eens iets uit de winkel gestolen?	,75
	10: Heb je iemand op straat onder bedreiging beroofd?	,88
	11: Heb je wel eens iemand bedreigd om in elkaar te slaan?	,45
	12: Heb je wel eens ingebroken?	,81
	13: Heb je wel eens een wapen gebruikt in een gevecht?	,77
	14: Ben je wel eens opgepakt door de politie?	,58
<i>Eigenwaarde:</i>		5,61
<i>Verklaarde variantie:</i>		40%
<i>Cronbach's Alpha:</i>		0,78
<i>N:</i>		219

a: niet toegevoegd in de schaal

Één item is niet toegevoegd aan deze schaal doordat de betrouwbaarheid van de schaal hierdoor minder werd, tevens geeft dit item weinig extra verklaringskracht aan de schaal mee. Daarbij geldt dat bij item vier tijdens de afname te merken was dat deze vraag niet al te serieus werd genomen. Van de rest van de items wordt een schaal gemaakt. Dit houdt in dat alle waardes van de items bij elkaar opgeteld worden. Daarnaast worden de vragen onderverdeeld in de heftigheid van een delict.

Door middel van een factoranalyse met varimax rotatie met de bovenstaande veertien items worden de concepten *zware criminaliteit* en *lichte criminaliteit* geoperationaliseerd.

Schaal:	Items:	Factor 1:	Factor 2:	Factor 3:
	1: Heb je wel eens opzettelijk iets van een ander vernield?			
	2: Heb je wel eens iemand gepest?			
	3: Heb je wel eens iemand uitgescholden?		,89	
	4: Heb je iemand gedwongen tot seksueel contact tegen zijn of haar wil?		,77	
	5: Heb je wel eens samen met anderen meegedaan aan een vechtpartij?	,86	,45	
	6: Heb je wel eens iemand geslagen?	,64		
	7: Heb je wel eens iemand het ziekenhuis in geslagen?	,39*		
	8: Heb je wel eens iets van iemand anders gestolen?			
	9: Heb je wel eens iets uit de winkel gestolen?	,62	,42*	,92
	10: Heb je iemand op straat onder bedreiging beroofd?	,78	,86	
	11: Heb je wel eens iemand bedreigd om in elkaar te slaan?			
	12: Heb je wel eens ingebroken?	,92		
	13: Heb je wel eens een wapen gebruikt in een gevecht?	,94	,80	
	14: Ben je wel eens opgepakt door de politie?	,61		
Eigenwaarde:		5,63	2,46	1,08
Verklaarde variantie:		40%	17%	7%
Cronbach's Alpha:		,07*	,07	-
N:		219	219	219

*: Item 7 is uiteindelijk toegevoegd bij factor 1, aangezien het item op beide factoren ongeveer een even hoge waarde heeft, maar inhoudelijk gezien beter past bij factor 1 die zwaardere criminaliteit meet.

Factor 1 bestaat uit de volgende items:

Heb je wel eens samen met anderen meegedaan aan een vechtpartij?

Heb je wel eens iemand geslagen?

Heb je wel eens iemand het ziekenhuis in geslagen?

Heb je wel eens iets uit de winkel gestolen?

Heb je iemand op straat onder bedreiging beroofd?

Heb je wel eens ingebroken?

Heb je wel eens een wapen gebruikt in een gevecht?

Ben je wel eens opgepakt door de politie?

Deze items passen inhoudelijk het beste bij het begrip zware criminaliteit. Met items die gaan over meedoen aan vechtpartijen, fysieke geweldplegingen en inbraak past op deze factor het label zware criminaliteit.

Factor 2 bestaat uit andere items die inhoudelijk passen bij het begrip lichte criminaliteit.

De volgende items zitten in deze schaal:

Heb je wel eens opzettelijk iets van een ander vernield?

Heb je wel eens iemand gepest?

Heb je wel eens iemand uitgescholden?

Heb je wel eens iets van iemand anders gestolen?

Heb je wel eens iemand bedreigd om in elkaar te slaan?

3.5 SOCIAAL-ECONOMISCHE STATUS

Verder staan er in de vragenlijst items over het opleidingsniveau van de moeder en de vader. Aan de hand hiervan kan de sociaal-economische status van de respondent worden bepaald.

De volgende items zijn hiervoor gebruikt:

Wat is de hoogst behaalde opleiding van je vader?

Lagere school	1
Mavo	2
Havo	3
vwo	4
Universiteit	5
Lager beroepsonderwijs (b.v. LTS, LEAO, LHNO)	6
Middelbaar beroepsonderwijs (b.v. MEAO, MTS)	7
Hoger beroepsonderwijs (b.v. HEAO, HTS, HBO-V)	8
Korte cursus / praktijkopleiding	9

Verder is er exact dezelfde vraagstelling gebruikt met dezelfde antwoordcategorieën om de opleiding van de moeder te achterhalen.

Het opleidingsniveau wordt gecodeerd in de volgende vijf categorieën:

Basisonderwijs

Lager beroepsonderwijs of gelijkwaardig

Mavo/MBO of gelijkwaardig

Daarna worden de waardes van de vader en de moeder bij elkaar opgeteld om zo de sociaal-economische status van de respondent te krijgen. Deze schaal heeft een cronbach's alpha van 0,67 met een n van 202.

3.6 STEDELIJKHEID

Als laatste wordt er in het onderzoek de mate van stedelijkheid meegenomen. Jongeren in steden hebben een veel grotere kans om misdrijven te plegen. (Glaeser & Sacerdote 1999: 1-2) .

Aan de respondenten is gevraagd in welke woonplaats ze wonen. Met deze gegevens is vervolgens een schaal van 5 klassen gemaakt die oploopt van niet-stedelijk tot zeer sterk stedelijk. Deze schaal is afkomstig van het CBS. Zij maken aan de hand van de omgevingsadressen per km² uit in hoeverre een gebied stedelijk is.

De schaal ziet er als volgt uit:

1 zeer sterk stedelijk (meer dan 2500 omgevingsadressen per km²)

2 sterk stedelijk (1500-2500 omgevingsadressen per km²)

3 matig stedelijk (1000-1500 omgevingsadressen per km²)

4 weinig stedelijk (500-1000 omgevingsadressen per km²)

5 niet-stedelijk (minder dan 500 omgevingsadressen per km²)

Door middel van de omgevingsadressen per km² die bij het CBS te vinden zijn, zijn de woonplaatsen ingedeeld in deze 5 klassen.

HOOFDSTUK 4 RESULTATEN EN DATA-ANALYSE

In dit hoofdstuk zullen de analyses en de resultaten worden weergegeven. De vijf hypothesen zullen worden getoetst met behulp van het statistisch programma SPSS. In dit onderzoek zal gebruik worden gemaakt van regressieanalyses om zo de hypothesen te toetsen. Als eerste zal er een algemene analyse worden gedaan. Hierin wordt gekeken in hoeverre de variabele 'emancipatie' en de andere variabelen in het databestand het criminele gedrag van de respondenten kunnen voorspellen. Na deze eerste analyse zullen er nog twee analyses volgen. Hierin zullen de hypothesen worden beantwoord en zal er gekeken worden naar het verschil in crimineel gedrag tussen mannen en vrouwen.

4.1 WEGWIJS IN DE DATA

In deze paragraaf zullen de volgende gegevens worden weergegeven van het databestand: de verdeling tussen mannen en vrouwen, de verdeling tussen de verschillende opleidingsniveaus, de leeftijdsverdeling, de verdeling in sociaal-economische status, het verschil in criminaliteit, verdeling van emancipatie en de verdeling van stedelijkheid. Naast de grafieken van deze verschillende variabelen zullen ook de gemiddelden worden weergegeven. Verder zullen, omdat dit onderzoek uitgaat van verschillen tussen twee verschillende groepen, namelijk mannen en vrouwen, ook de gegevens weergegeven worden van alleen mannen en alleen vrouwen, zodat de verschillen tussen deze twee groepen voor de analyse duidelijk worden. Met het beeld dat van de data ontstaat, kan vervolgens de regressieanalyses worden uitgevoerd.

4.1.1 VERDELING TUSSEN MANNEN EN VROUWEN

De verdeling tussen mannen en vrouwen in het databestand is als volgt; 54,8% zijn vrouwen en 44,7% van de 219 respondenten zijn mannen. Bij het CBS zijn de volgende gegevens te vinden over de bevolking van de leeftijdsgroepen 14 tot met 18 jaar, de populatie van mijn onderzoek. Deze gegevens zijn van het jaar 2007: De totale populatie bestaat uit 1.002.433 personen van de leeftijd van 14 tot en met 18 jaar. Hiervan zijn er 51,1% mannen en 48,9% vrouwen. Vrouwen zijn dus ietsje

oververtegenwoordigd in deze steekproef ten opzichte van de werkelijkheid. Dit verschil is minimaal, zodat er geen reden is om te twijfelen aan de representativiteit van deze steekproef.

4.1.2 LEEFTIJDVERDELING

De leeftijdsverdeling van de respondenten is als volgt in het databestand:

Leeftijd (in jaren)	Frequentie:	Percentage:
14	5	2,3%
15	51	23,4%
16	88	40,4%
17	66	30,3%
18	8	3,7%

N= 218

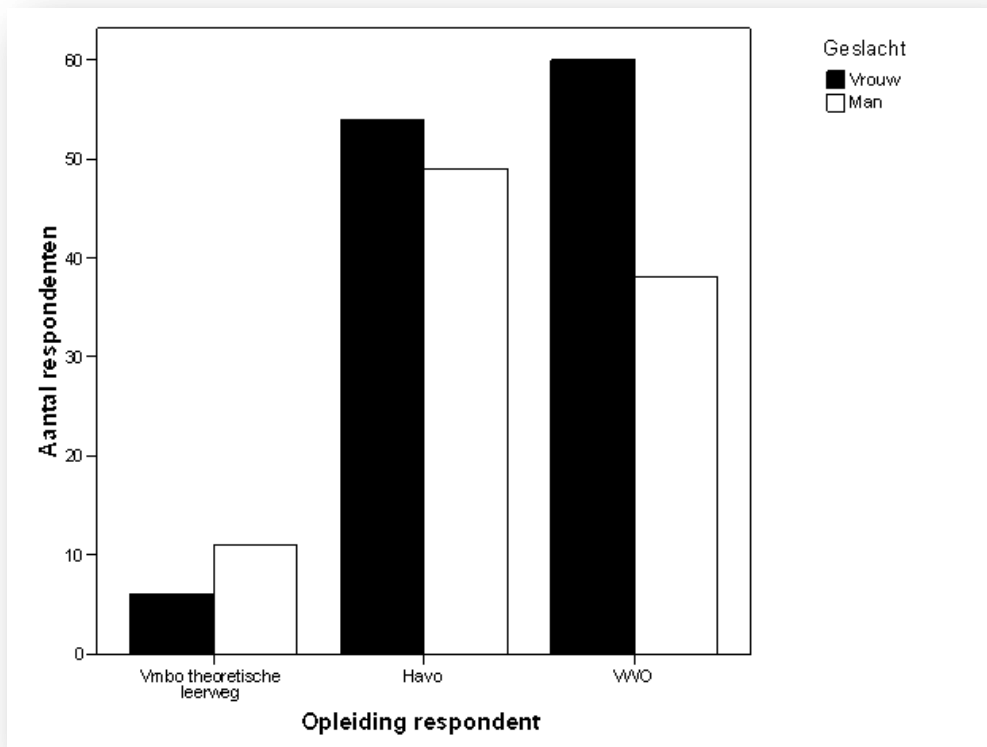
De gemiddelde leeftijd in het databestand is 16,1 jaar. In de tabel is te zien dat de leeftijdsverdeling tussen mannen en vrouwen redelijk normaal is verdeeld. Eén respondent heeft geen leeftijd ingevuld.

4.1.3 VERDELING TUSSEN MANNEN EN VROUWEN PER OPLEIDINGSNIVEAU

Naast de leeftijd van de respondenten is het handig om te kijken naar het gemiddelde opleidingsniveau en de verdeling tussen mannen en vrouwen per opleidingsniveau van de respondenten. Wat in de literatuur te vinden is, is goed terug te zien in de steekproef. In grafiek 1 is te zien dat vrouwen over het algemeen hoger zijn opgeleid dan mannen.

Grafiek 1: Opleidingsniveau per geslacht

7,7% van de 219 respondenten in de steekproef gaat op dit moment naar het vmbo. Hiervan zijn er 35,3% vrouwen en 64,7% mannen. 47,6% van de respondenten gaat naar de havo, waarvan er 52,4 vrouwen en 47,6% mannen zijn. De rest van de respondenten, 44,7%, gaat naar het vwo. Hiervan zijn er 61,2% vrouwen en 38,8% mannen.

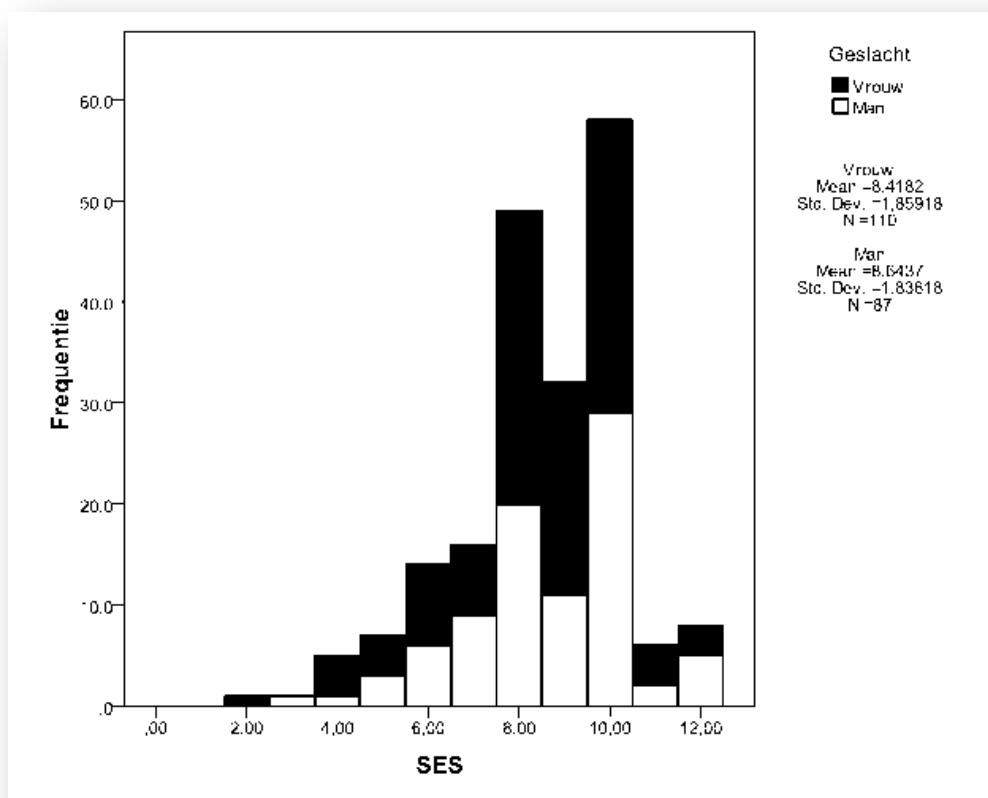
4.1.4 DE SOCIAAL-ECONOMISCHE STATUS

Als laatste zal er gekeken worden naar de sociaal-economische status van de respondenten. Vrouwen en mannen zullen evenals bij de vorige variabelen gescheiden worden. Deze verschillen zijn belangrijk om te laten zien, aangezien beschreven wordt in het boek van Bruinsma et al. dat de relatie tussen criminaliteit en geslacht in sterkte toeneemt bij hogere sociale klassen. (Bruinsma et al. 1987: 23) Dit betekent dat de verschillen tussen vrouwen en mannen in crimineel gedrag groter zullen zijn bij hogere sociale klassen, maar juist kleiner bij de lagere sociale klassen.

Als de sociale positie van vrouwen in belangrijke mate haar geringe criminaliteit bepaalt dan zou uit cijfers moeten blijken dat de criminaliteit van mannen meer verschilt van die van vrouwen in de hogere sociale klasse dan in klassen van de minder bedeelde. (Bonger 1916, p.477-478)

Een uitbreiding op deze these is te vinden in het boek van Hagan, Gilles en Simpson: *freedom to deviate is directly related to class position, that males are freer to deviate than are females, and that males are freest to deviate in the higher classes.* (Hagan, Gilles en Simpson 1985, p.1155) Mannen in de hoogste sociale klassen krijgen het meest de vrijheid om deviant gedrag te vertonen. Mannen krijgen meer vrijheid om deviant gedrag te vertonen dan vrouwen. Sociaal-economische status bepaalt voor een gedeelte de mate van iemands criminele gedrag. Door dit gegeven is er voor gekozen om de sociaal-economische status toe te voegen in de analyse als controle variabele om zo de validiteit van dit onderzoek te waarborgen. In grafiek 2 wordt de verdeling in het databestand van de sociaal-economische status weergegeven:

Grafiek 2: Sociaal-economische status per geslacht

Vrouwen hebben gemiddeld een lagere sociaal-economische positie dan mannen, maar dit scheelt niet veel. Voor beiden geldt dat de sociaal-economische status rond de waarde 8 ligt.

4.1.5 HET VERSCHIL IN CRIMINALITEIT

In deze paragraaf zal de verdeling van de variabele criminaliteit worden weergegeven. 218 respondenten hebben op deze variabele waardes ingevuld, 1 respondent heeft geen antwoord gegeven op deze vragen.

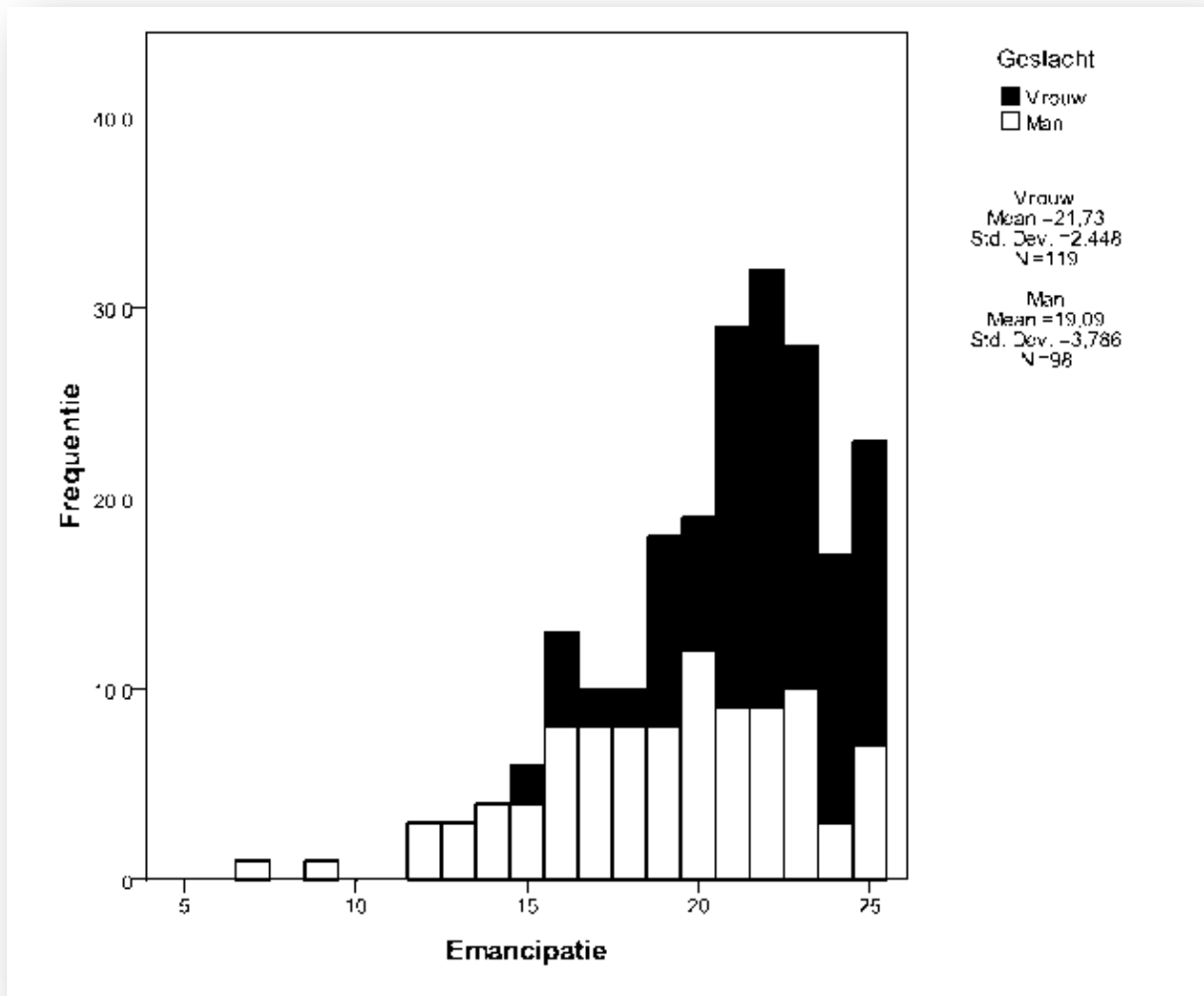
Mannelijke respondenten geven aan gemiddeld vaker een delict te plegen dan vrouwen in het databestand. Waar vrouwen gemiddeld 11 delicten binnen een jaar plegen, plegen mannen gemiddeld 29 delicten binnen een jaar. Gemiddeld plegen alle respondenten bij elkaar 19 delicten in 1 jaar. Het merendeel van de respondenten geeft echter aan binnen een jaar geen delicten te hebben gepleegd.

Naast het verschil van mannen en vrouwen in het aantal delicten dat respondenten plegen, zullen de gegevens van de variabelen zware criminaliteit en lichte criminaliteit worden weergegeven. Gemiddeld komt uit het databestand dat respondenten 4,6 delicten zware delicten plegen en 14,8 lichte delicten plegen binnen een jaar. Mannelijke respondenten geven aan dat ze gemiddeld 7 zware delicten en 22,7 lichte delicten binnen een jaar plegen. Vrouwelijke respondenten geven aan dat ze gemiddeld 4,7 zware delicten en 8,6 lichte delicten binnen een jaar plegen.

4.1.6. DE VERDELING VAN EMANCIPATIE

Belangrijk is om te kijken hoe deze onafhankelijke variabele in dit databestand verdeeld is. In de onderstaande grafiek is de verdeling te zien.

Grafiek 3: Crimineel gedrag per geslacht

De gemiddelde waarde van respondenten is bij mannen iets lager dan bij vrouwen. Mannen zijn gemiddeld traditioneler dan vrouwen. Verder vallen de gemiddelde hoge waarden op. Bij alle respondenten wordt er een gemiddelde waarde van ongeveer 20 op emancipatie behaald. Bij een normale verdeling zou de gemiddelde waarde op 15 behoren te liggen. Dit betekent dat het grootste

gedeelte van de respondenten behoorlijk geëmancipeerd is en dat weinig respondenten er traditionele opvattingen op na houden.

4.1.7. DE VERDELING VAN STEDELIJKHEID

Bij de variabele stedelijkheid heeft het merendeel van de respondenten de waarde ingevuld. Dit betekent dat meer dan de helft van de respondenten in een zeer stedelijk gebied woont. De verschillen tussen mannen en vrouwen zijn niet groot te noemen. Gemiddeld wonen vrouwen iets meer in een stedelijk gebied dan mannen.

Verschillende onderwerpen zijn aan de orde gekomen, zodat er een uitgebreid beeld is geschetst over de opzet van het databestand. In de volgende paragraaf zal de data-analyse worden weergegeven aan de hand van het beantwoorden van de opgestelde hypothesen in hoofdstuk 2.

4.2 MULTIPLE REGRESSIEANALYSE

In dit onderzoek zullen er verschillende multiple regressieanalyses¹ worden uitgevoerd met het statistisch programma SPSS. De variabelen die gebruikt worden moeten hierbij van minimaal interval meetniveau zijn. Dit is bij dit onderzoek het geval behalve voor de variabele geslacht, maar omdat deze twee categorieën heeft van 0 en 1 kan deze automatisch worden gebruikt als dummy variabele.

4.3 DE INVLOED VAN EMANCIPATIE OP CRIMINEEL GEDRAG

Eerst zal er een algemene regressieanalyse worden uitgevoerd om te kijken welke invloed emancipatie op criminaliteit heeft. De eerste hypothese zal met deze analyse worden getoetst. Dit zal gebeuren door eerst een analyse te doen met de variabele 'geslacht' en 'criminaliteit' om

---

¹ De testen voor het doen van een betrouwbare regressieanalyse, waaronder lineariteit, onafhankelijkheid, normaliteit en homoscedasticiteit (Koster 2004: 32), zijn uitgevoerd en goed bevonden.

vervolgens de variabele 'emancipatie' in een volgende analyse er bij te doen. De standaardverwachting is dat de bèta van het eerste model met alleen 'geslacht' hoger zal uitkomen dan de bèta van het tweede model met de daarbij toegevoegde variabele 'emancipatie'. Dit komt doordat de variabele 'geslacht' een positief verband heeft met criminaliteit; een man is vaker crimineel dan een vrouw. Van emancipatie wordt juist een negatief verband verwacht met criminaliteit, aangezien mensen die geëmancipeerder zijn minder vaak crimineel gedrag zullen vertonen.

Het effect van emancipatie op criminaliteit zal hierdoor duidelijk worden. In welke mate emancipatie van invloed is op het crimineel gedrag van vrouwen of van mannen zal bij de volgende hypothesen beantwoord worden.

Tabel 1: De invloed van emancipatie op criminaliteit

Model:	Model 1:	Model 2:	Model 3:
	Bèta's		
<i>Constante:</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Geslacht:</i>	<i>,22***</i>	<i>,11</i>	<i>,87*</i>
<i>Emancipatie:</i>		<i>-,29***</i>	<i>,13</i>
<i>Interactie geslacht X emancipatie</i>			<i>-,72*</i>
<i>Df:</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
<i>R²:</i>	<i>,05</i>	<i>,11</i>	<i>,12</i>
<i>n:</i>	<i>217</i>	<i>217</i>	<i>217</i>

*:p<,10,**; p<,05; ***,p<,01;

Deze uitkomsten bevestigen de eerste hypothese. In het eerste model wordt gekeken in hoeverre geslacht invloed heeft op crimineel gedrag. Aan de positieve bèta is te zien dat hoe hogere waarde een respondent heeft op geslacht hoe hoger zijn waarde op crimineel gedrag zal zijn. Kortom mannen zijn criminelier dan vrouwen. In het tweede model wordt naast geslacht ook de invloed van emancipatie gemeten. Hier komt naar voren dat geslacht een deel van zijn invloed op crimineel gedrag verliest, de verklaringskracht is duidelijk lager dan bij die van model één, sterker nog, de uitkomsten zijn niet meer betrouwbaar voor geslacht. Emancipatie daarentegen heeft wel invloed op crimineel gedrag. Te zien is dat emancipatie een negatief verband heeft met criminaliteit als geslacht constant wordt gehouden. Daarnaast laat deze uitkomst zien dat geslacht minder invloed heeft als emancipatie gelijk wordt gehouden.

Emancipatie versterkt de invloed van geslacht op crimineel gedrag. Ofwel een groot gedeelte van de invloed van geslacht op crimineel gedrag ligt eigenlijk in de mate van geëmancipeerdheid van de respondent. In het derde model wordt naast geslacht en emancipatie een interactievariabele toegevoegd. Deze variabele is opgebouwd uit de waarde van een respondent op geslacht maal de waarde van emancipatie. In het derde model is te zien dat de interactievariabele en geslacht los van elkaar invloed hebben op crimineel gedrag. Emancipatie heeft, als de interactie tussen emancipatie en geslacht constant wordt gehouden, geen invloed op crimineel gedrag. Als de interactie tussen geslacht en emancipatie constant wordt gehouden is er geen sterk verband van emancipatie op criminaliteit. Emancipatie is op zichzelf geen goede voorspelling van crimineel gedrag. De verwachting dat mensen die traditionele opvattingen hebben criminelier zijn dan mensen die geëmancipeerde opvattingen hebben gaat niet op. Aangezien de interactie tussen emancipatie en geslacht wel veel uitmaakt betekent dit dat het aan het geslacht ligt of emancipatie invloed heeft op crimineel gedrag. Dit bevestigt de keuze om mannen en vrouwen afzonderlijk te onderzoeken. Uit dit resultaat is af te leiden dat alleen bij mannen of alleen bij vrouwen emancipatie van invloed is op het criminele gedrag. Hiermee kan de eerste hypothese deels bevestigd worden met een kleine kanttekening. De mate van emancipatie van een respondent heeft invloed op het criminele gedrag van deze respondent, maar alleen als versterking van de invloed van geslacht op crimineel gedrag.

De afhankelijke variabele criminaliteit is tevens opgesplitst in een zware criminaliteit en lichte criminaliteit. Voor beide zullen in de volgende paragrafen regressieanalyses worden uitgevoerd om

te kijken welke onafhankelijke variabelen invloed hebben op zowel mannen als vrouwen. Tevens zullen de hypothesen beantwoord worden.

4.4 REGRESSIEANALYSE VAN HET CRIMINEEL GEDRAG VAN VROUWEN

Als eerste zal de hypothese 2 en 4 worden getoetst door middel van een regressieanalyse. In de analyse zullen als onafhankelijke variabelen emancipatie, sociaal-economische status, stedelijkheid en leeftijd worden ingevoerd en als afhankelijke variabele crimineel gedrag. De resultaten van de analyse zijn hieronder in tabel 2 te zien.

Tabel 2: De invloed van emancipatie op criminaliteit bij vrouwen

Model:	Gehele criminaliteit:	Lichte criminaliteit:	Zware criminaliteit:
	Bèta's		
<i>Emancipatie:</i>	-,15	-,15	-,13
<i>SES:</i>	,05	,01	,13
<i>Stedelijkheid:</i>	-,15	-,16*	-,07
<i>Leeftijd:</i>	,12	,15	,02
<i>Df:</i>	4	4	4
<i>R²:</i>	,02	,03	,00
<i>n:</i>	109	109	109

*:p<,10, **; p<,05; ***,p<,01

In de tabel is te zien dat er van emancipatie niet gezegd kan worden of deze invloed heeft op criminaliteit. Bij vrouwen zijn de uitkomsten van emancipatie op criminaliteit niet betrouwbaar genoeg. Wel is bij lichte criminaliteit te zien dat het uitmaakt of een vrouwelijke respondent in de stad woont of niet. De vrouwelijke respondenten die in een zeer stedelijk gebied wonen zijn vaker crimineel actief dan de vrouwen die op het platteland wonen. Dit geldt alleen voor lichte criminaliteit. Dus kleine winkeldiefstallen, het bedreigen van iemand, zulke lichte vergrijpen komen veel meer voor bij mensen die stedelijk wonen dan bij mensen die op het platteland wonen. Dit klopt ook met de logische veronderstelling dat mensen die op het platteland wonen veelal een hechtere band hebben met hun burens en veel minder onbekenden tegenkomen. Kortom de mensen waar ze mee in contact komen, zijn al bekend en ze moeten er elke dag mee omgaan, waardoor ze minder snel lichte criminaliteit zullen plegen.

Voor zware criminaliteit is er geen enkel verband uit deze analyse te halen. Kortweg kan er niet gezegd worden of er enigszins invloed is van emancipatie, sociaal-economische status, stedelijkheid of leeftijd op de mate van zware criminaliteit. Wel kan er gezegd worden dat bij lichte en zware criminaliteit de invloed van emancipatie neigt naar een negatief verband. Dit betekent dat, mochten we er stiekem van uitgaan dat dit verband wel betrouwbaar is, vrouwen die meer geëmancipeerd zijn minder crimineel gedrag vertonen dan vrouwen die traditioneler zijn.

4.5 REGRESSIEANALYSE VAN HET CRIMINEEL GEDRAG VAN MANNEN

Bij de analyses van mannen zal dezelfde volgorde worden gehanteerd als in de vorige paragraaf. Er zullen twee specifieke analyses volgen waarin de variabele geweld wordt opgesplitst in zware criminaliteit en lichte criminaliteit. Aan de hand van deze analyses kan de derde en de laatste hypothese worden beantwoord. In de tabel op de volgende pagina zijn de resultaten te zien van de regressieanalyse:

Tabel 3: De invloed van emancipatie op criminaliteit bij mannen

Model:	Gehele criminaliteit:	Lichte criminaliteit:	Zware criminaliteit:
	Bèta's		
<i>Emancipatie:</i>	-,34***	-,38***	-,17*
<i>SES:</i>	,04	,05	,03
<i>Stedelijkheid:</i>	-,16	-,22**	-,02
<i>Leeftijd:</i>	-,04	,05	-,16
<i>Df:</i>	4	4	4
<i>R²:</i>	,10	,13	,02
<i>n:</i>	98	98	98

*:p<,10, **: p<,05; ***,p<,01

Emancipatie heeft bij mannen invloed op zowel de gehele, de lichte en de zware criminaliteit. Hoe meer geëmancipeerd mannen zijn hoe minder vaak ze licht ofwel zwaar crimineel gedrag vertonen. Wel is te zien bij mannen dat de relatie van emancipatie bij lichte criminaliteit veel sterker is dan bij zware criminaliteit. Dit betekent dat mannen met traditionele opvattingen over het algemeen meer kans hebben om lichte criminaliteit te plegen dan zware criminaliteit. Uit de tabel blijkt verder dat de invloed van emancipatie op de gehele criminaliteit minder sterk is dan alleen bij lichte criminaliteit, maar sterker dan bij zware criminaliteit. Dit betekent dat logischerwijs sommige respondenten aangeven zowel lichte als zware delicten gezamenlijk te plegen binnen een jaar. Daarnaast moet er rekening mee gehouden worden dat meer mannelijke respondenten lichte delicten plegen dan zware delicten. Dit geeft aan dat geëmancipeerde opvattingen vooral zorgen dat mannen minder snel lichte criminaliteit plegen. Bij zware criminaliteit is deze relatie veel minder sterk. Kortom, bij echte zware criminelen maken opvattingen over emancipatie veel minder uit dan bij de lichte criminelen.

HOOFDSTUK 5 CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

In dit laatste hoofdstuk zullen de resultaten van hoofdstuk 4 besproken worden om deze vervolgens terug te koppelen naar de theorie die in hoofdstuk 2 is opgesteld. Veder zullen er aanbevelingen worden gedaan voor toekomstig onderzoek.

In hoofdstuk 2 zijn er een aantal hypothesen opgesteld. Alle hypothesen zijn in hoofdstuk 4 getoetst en per hypothese zal in de onderstaande paragraaf besproken worden welke theoretische implicaties de uitkomsten hebben.

5.1 THEORIE IN VOGELVLUCHT

De aanleiding voor dit onderzoek is het verschil in crimineel gedrag tussen mannen en vrouwen. Uit de statistieken blijkt dat mannen vaker delicten plegen dan vrouwen. In de literatuur worden er een aantal verklaringen gegeven voor crimineel gedrag. Meestal zijn deze verklaringen gericht op mannelijk crimineel gedrag. Vrouwelijk crimineel gedrag wordt bijna niet onderzocht, of als hetzelfde gezien als mannelijk crimineel gedrag. Een van de verklaringen die rekening houdt met zowel vrouwelijk als mannelijk crimineel gedrag is de emancipatiehese. Centraal staat in dit onderzoek deze these; de invloed van geëmancipeerde opvattingen op het crimineel gedrag van mensen. Deze invloed wordt weergegeven in de emancipatiethese, die een verband legt tussen emancipatie en criminaliteit. Deze these vindt zijn oorsprong in het historisch proces van de emancipatie van de vrouw. De emancipatiebeweging in de jaren zestig en zeventig zorgde voor gelijke rechten tussen mannen en vrouwen. Vrouwen mochten participeren in het onderwijs en de arbeidsmarkt en kregen dezelfde rechten als mannen. Maar ondanks de op papier gelijke rechten van mannen en vrouwen, werden vrouwen nog niet als gelijkwaardig door mannen gezien. Het proces van emancipatie; de acceptatie van de gelijkwaardigheid tussen mannen en vrouwen, is op deze dag nog steeds bezig. Dit proces van emancipatie houdt in dat mannen worden gesocialiseerd in een minder agressieve, dominante rol. Mannen worden gesocialiseerd in een rol, waarin ze rekening moeten houden met vrouwen. Waarin ze vrouwen moeten accepteren als gelijkwaardig. Een vrouwelijke leidinggevende op werk behoort dezelfde mate van respect te krijgen als een mannelijke leidinggevende. Mannen worden aangeleerd om empathischer te worden en zich passiever op te stellen. Hierdoor zullen

mannen door emancipatie minder snel geneigd zijn om crimineel gedrag te vertonen. Vrouwen worden ook gesocialiseerd in een rol waarin gelijkwaardigheid als waarde wordt meegegeven. Hierdoor krijgen vrouwen van jongs af aan mee dat ze niet onder doen voor mannen. Dit zorgt voor een assertieve, dominante houding bij vrouwen. Hierdoor zullen vrouwen door emancipatie juist eerder geneigd zijn om crimineel gedrag te vertonen.

Tegenover de emancipatiethese staat het traditionele beeld van mannen en vrouwen. Vanuit een ander perspectief wordt er gekeken naar de rollenpatronen van mannen en vrouwen. Crimineel gedrag ligt meer in de aard van mannen en minder bij vrouwen door deze traditionele opvoeding. Vrouwen werden vroeger passief opgevoed, en klaargemaakt voor verzorgende taken in de samenleving. Mannen werden veel meer voorbereid voor het werken en het verdelen van de taken binnen het huishouden. Zelfs in deze moderne tijd is er een duidelijk verschil in de opvoeding van mannen en vrouwen. Doordat mannen worden opgevoed in een dominante houding zullen mannen vaker geweld gebruiken en deviant gedrag vertonen. Dit traditionele beeld staat lijnrecht tegenover het geëmancipeerde beeld. De verwachting is dat er een verschil te vinden is in crimineel gedrag tussen mensen met traditionele opvattingen en mensen met geëmancipeerde opvattingen. Dit verschil zal anders zijn tussen mannen en vrouwen. Om het simpel te zeggen mannen worden softer van emancipatie en vrouwen worden harder. Dus mannen zullen minder gauw crimineel gedrag vertonen als ze geëmancipeerd zijn, maar geëmancipeerde vrouwen zullen juist vaker crimineel gedrag vertonen.

Door de toetsing van de hypothesen in het vorige hoofdstuk kan er nu een antwoord worden gegeven op de vraag of de emancipatietheorie opgaat.

5.2 THEORETISCHE IMPLICATIES VAN DE UITKOMSTEN VOOR DE HYPOTHESEN

Met behulp van de resultaten van de regressieanalyses in het vorige hoofdstuk zal er nu worden teruggekoppeld naar de theorie. Tevens zullen de hypothesen beantwoord worden, om als laatste een aantal aanbevelingen te doen voor zowel de wetenschappelijke wereld als voor de maatschappij.

De eerste analyse heeft betrekking op de invloed van emancipatie op criminaliteit. De laatste twee hypothesen hebben alleen zin als er een relatie is tussen emancipatie en criminaliteit. In de theorie wordt deze relatie keer op keer benadrukt of schaamteloos impliciet gesteld. Deze relatie moet uit de analyse komen aangezien de literatuur in de theorie deze relatie bevestigt. De resultaten laten dan ook zien dat emancipatie invloed heeft op de verdeling tussen het aantal criminele mannen en vrouwen. Te zien is dat met het gelijk houden van geslacht emancipatie nog steeds invloed heeft op crimineel gedrag. Om crimineel gedrag te voorspellen kan dus gebruikt gemaakt worden van het begrip emancipatie. De verandering van socialisatie en de verandering in het denken in sekse rollen vanuit een traditionele houding naar een geëmancipeerde houding heeft, naast ingrijpende veranderingen in het politieke bestel, de arbeidsmarkt en het alledaagse leven op straat, tevens zijn impact op de criminaliteit. Deze zwarte vlek in studies naar vrouwenemancipatie en tevens studies naar criminaliteit van zowel mannen als vrouwen wordt met dit resultaat flink verhelderd. Nog onduidelijk is hoe deze relatie tussen emancipatie en criminaliteit in elkaar zit. De richting is negatief wat betekent dat hoe geëmancipeerder iemand is, hoe minder vaak diegene crimineel gedrag vertoont. De resultaten van de laatste twee analyses laten echter de precieze werking van de invloed zien en geven antwoord op de laatste hypothesen.

De precieze werking van de invloed van emancipatie laat een uitkomst zien die onverwacht is. Het blijkt dat het bij vrouwen simpelweg niet uitmaakt in hoeverre ze geëmancipeerd zijn. Vrouwen die geëmancipeerd zijn, een eigen baan hebben, totaal onafhankelijk van mannen willen zijn en assertief zijn, zijn even vaak crimineel als vrouwen die traditioneel zijn. Kortom het blijkt dat emancipatie voor vrouwen helemaal niks uitmaakt en geen invloed heeft op crimineel gedrag. De stijging van criminaliteit en de verandering in de ratio tussen het aantal mannen en het aantal vrouwen in de gevangenis heeft dus niets te maken met het geëmancipeerder worden van de vrouwen. Een grote sociale invloed als de emancipatiebeweging van de vrouw, waar de impact nog steeds van te zien is in diverse maatschappelijk terreinen, als de politiek, de arbeidsmarkt, het onderwijs en de manier waarop mensen met elkaar omgaan in het dagelijks leven, heeft geen invloed op vrouwen gehad in een heel ander terrein namelijk; criminaliteit.

Voor mannen daarentegen is het een heel ander verhaal. Het blijkt dat emancipatie wel van invloed is op het criminele gedrag van mannen. Mannen die geëmancipeerder zijn plegen minder vaak

delicten dan mannen die traditioneel zijn. Hierdoor blijkt dat de emancipatie van de vrouw vooral invloed heeft gehad en waarschijnlijk nog steeds heeft op de verandering in gedrag van mannen. Als de tendens van verdergaande emancipatie van de vrouw doorgaat, dan kan er gesteld worden dat dit als bijkomend effect heeft dat mannen minder criminele delicten zullen plegen. Sterker nog dit onderzoek wijst naar een trend dat mannen softer zullen worden. Door de emancipatie heeft er een veranderende socialisatie van mannen plaatsgevonden die ervoor zorgt dat mannen passiever, empathischer en minder crimineel worden.

5.3 WAT BETEKENEN DE UITKOMSTEN VOOR DE WETENSCHAP?

De uitkomsten van dit onderzoek hebben implicaties voor het onderzoek naar crimineel gedrag en voor het onderzoek naar de invloed van emancipatie en de emancipatiebeweging.

Een van de eerste opmerkingen die ik wil plaatsen is dat er vaak wordt gekeken en onderzoek wordt gedaan naar criminaliteit, waarbij criminaliteit altijd slaat op mannelijke criminaliteit. De verklaringen die gevonden worden zijn hierdoor alleen maar van toepassing op mannen. Verder wordt vaak aangenomen dat als bepaalde concepten invloed hebben op mannelijke criminaliteit dat deze dan evenveel invloed hebben op vrouwelijke criminaliteit. Het simpele idee: als het zo werkt bij mannen dan zal het, aangezien mannen en vrouwen gelijk zijn, ook wel zo werken bij vrouwen wordt in de wetenschap toegepast. De emancipatiebeweging lijkt zo wel iets te veel invloed te hebben op de wetenschap. Dit onderzoek laat namelijk zien dat een belangrijke sociale kracht als emancipatie, die op zeer veel gebieden invloed heeft voor zowel mannen als vrouwen, niet zomaar gelijke invloed heeft op mannen en vrouwen bij crimineel gedrag. Zo kunnen door deze uitkomst vraagtekens worden gezet bij de idee van Steffensmeier & Allan. Ze stellen in hoofdstuk 2 dat: *Such findings suggest that female rates respond to the same social and legal forces as male rates, independent of any condition unique to women or to men.* (Steffensmeier & Allan 1996: 465). Deze uitspraak is door dit onderzoek te betwijfelen, aangezien mannen wel worden beïnvloed in hun criminele gedrag door een grote maatschappelijke kracht, namelijk emancipatie, maar vrouwen niet. Het verklaren van vrouwelijke criminaliteit met invloeden die alleen onderzocht zijn op mannen en dus alleen gelden voor mannelijke criminaliteit, geeft dus geen goed beeld.

Van hieruit kan tevens een statistische opmerking worden geplaatst over de invloed van geslacht. De hoge voorspelwaarde van geslacht voor criminaliteit wordt vaak vertaald in het idee dat criminaliteit een mannenzaak is. Hoewel dit onderzoek niet het tegendeel bewijst, aangezien er geen verklaringen worden gevonden voor vrouwelijke criminaliteit en wel verklaringen voor mannelijke criminaliteit, laat dit onderzoek juist wel zien dat een variabele als geslacht voor een groot deel wordt versterkt door opvattingen over emancipatie. Geslacht als variabele biedt hiermee niet een theoretische verklaring voor criminaliteit. Verder onderzoek naar vrouwencriminaliteit is voor de invulling van een verklaring van zowel mannen als vrouwencriminaliteit dan ook zeer aan te raden.

Daarnaast laat dit onderzoek zien dat Connell met zijn concept 'hegemonische masculiniteit' een goed punt heeft. De invloed van emancipatie op alleen de mannelijke respondenten in hun gedrag bevestigt heel goed de hegemonische masculiniteit waar Connell het over heeft. De dominante masculiene samenleving wordt beïnvloed door de emancipatie van de vrouw, waardoor mannen hun gedrag aanpassen. Vrouwen daar en tegen worden binnen het domein van de criminaliteit niet beïnvloed door emancipatie. Emancipatie als tegenbeweging van de overheersende masculiene cultuur lijkt hiermee succesvol te zijn bij crimineel gedrag. De dominante cultuur wordt aangetast, mannen worden beïnvloed door emancipatie en tegelijkertijd is er geen invloed op het deviante gedrag van vrouwen. De strijd tussen de dominante masculiene cultuur en de minderheidscultuur, de feminiene cultuur lijkt op dit gebied gewonnen te worden door de minderheidscultuur. De uitkomsten suggereren immers dat de minderheidscultuur zich door haar eigen tegenbeweging niet laat beïnvloeden door de dominante cultuur, maar dat de dominante cultuur hierdoor wel wordt beïnvloed. Dit is echter geen harde uitspraak aangezien dit onderzoek alleen toegespitst is op crimineel gedrag. Wel past deze uitkomst bij Connell's concept van hegemonische masculiniteit.

Naast de invloed van emancipatie op de dominante masculiene cultuur, kan er op een andere manier tegenover het softer worden van de man aangekeken worden. Zo kunnen de uitkomsten geïnterpreteerd worden in het kader van de discussie over de civilisatie. Deze discussie gaat over het feit of en in welke mate er in de samenleving een proces van civilisatie gaande is, of dat er juist een proces van decivilisatie gaande is. De civilisatiethese vind zijn oorsprong bij Elias, hij beschrijft in zijn boek *Ueber den Prozess der Zivilisation* hoe de samenleving steeds geciviliseerder is geworden. Een voorbeeld van het civilisatieproces is de verandering in de manier van eten die tijdens de

Middeleeuwen heeft plaatsgevonden. Het eten met mes en vork was in de tijd van de Middeleeuwen bij het gewone volk niet bekend. Het 'onbeschaafde' volk at met zijn handen, terwijl er genoeg welvaart en productiemiddelen waren om iedereen met mes en vork te laten eten. Op een gegeven moment werd het bij het hof de gewoonte om met mes en vork te eten. Deze verandering had zijn oorsprong in de opkomst van het stedelijke leven. Waar ridders vroeger als doel hadden hun land te beschermen tegen invallen van buitenaf en zelf zo veel mogelijk land te veroveren, werd door veranderingen in de landbouw, ambacht, transport, handel en oorlogvoering, het mogelijk dat ridders steeds meer land onder hun beheer konden krijgen. Deze koningen lijfden de overgebleven ridders in. Hierdoor werden ridders gedwongen om te leven aan het hof. Om zich te onderscheiden en te concurreren met andere ridders gingen ze zich steeds beschaafder gedragen. Een voorbeeld hiervan was het laten zien van zelfbeheersing door niet te eten met handen, maar rustig met mes en vork te eten. Het werd langzamerhand beschaafd gevonden om te eten met mes en vork, waarna de gewone bevolking het gebruik over begon te nemen om te laten zien dat ze niet minder waren dan de hoofse leden. Het kernbegrip wat ten grondslag ligt aan civilisatie is de splitsing van maatschappelijke functies. Door de concurrentie tussen de ridders in het hof, probeerde iedere ridder een unieke bijdrage te leveren aan de koning om zich zo onmisbaar te maken. Door specialisatie werd het mogelijk om zich onmisbaar te maken aan het hof. Dit had als gevolg dat de gespecialiseerde ridders steeds afhankelijker van elkaar werden. Doordat mensen elkaar steeds meer nodig hadden, moesten ze met elkaar rekening houden. Ze moesten zich inleven in de ander om zo te anticiperen wat de ander ging doen. Dit zorgde voor een verdergaande beheersing van gevoelens. Dit gebeurde niet alleen aan het hof, maar ook bij de gewone bevolking. Door toenemende specialisatie in ambachten werden mensen steeds afhankelijker van elkaar, waardoor ze steeds meer rekening hielden met elkaar en zich gingen beheersen. De beheersing van gevoelens en gedrag werd langzamerhand van iedereen verwacht. Een boer of een scheet laten in het openbaar werd een teken van onbeschaafdheid. Deze maatschappelijke regels werden zo belangrijk, dat mensen ze zich verinnerlijkten; mensen schaamden zich als ze zich onbeschaafd gedragen, zelfs als ze niet door anderen gezien werden. Het gevolg is een proces waarin de gehele bevolking steeds beschaafder wordt; het civilisatieproces. De hoge cultuur beïnvloedt de socialisatie van de lage cultuur in het civilisatieproces. Dit proces is een ongepland proces, maar Elias toonde aan dat dit proces ook zeker geen toeval was maar een gestructureerd proces. (de Jong 1999:188-194)

Tegenover de idee van civilisatie zet Dalrymple zich af, hij beweert dat er in de hedendaagse samenleving een tegenovergesteld proces gaande is; een decivilisatieproces. Waar Elias beweert dat de hoge cultuur het beschaafde voorbeeld geeft en zo de socialisatie van de lage cultuur beïnvloedt, stelt Dalrymple dat het in de hedendaagse samenleving precies andersom gebeurt. Door de verheerlijking van de lage cultuur met programma's als De Tokkies en SBS probleemwijken, met de vergoelijking van crimineel gedrag als gevolg van armoede, met de teloorgang van verantwoordelijkheidsgevoel bij mensen, ziet Dalrymple geen civilisatieproces maar juist een decivilisatieproces. Mensen voelen steeds minder schaamte om zich te beheersen. (Dalrymple 2005) Dalrymple ziet dit proces iets te eenduidig. Waar Elias met het civilisatieproces een sociaalhistorisch duidelijke trend laat zien, geeft Dalrymple alleen een aantal hedendaagse tegenkrachten van het civilisatieproces. Van een decivilisatieproces kan hierdoor echter nog niet worden gesproken. Het noemen van een aantal tegenkrachten die juist deciviliseren in deze tijd is onvoldoende om de gehele trend van decennialange civilisatie te ontcrachten. Desondanks kan er ook niet gesteld worden dat een decivilisatieproces überhaupt niet aan de orde is. Beide processen, zowel decivilisatie als civilisatieprocessen zijn aanwezig in de samenleving. Elias standpunt is echter, dat vanuit sociaalhistorisch oogpunt gezegd kan worden dat er een algemene tendens is naar civilisatie van de samenleving. Uit dit onderzoek komt naar voren dat één van deze processen, die een positief effect heeft op de civilisatie, emancipatie is. Het civiliserend effect van emancipatie werkt als volgt:

In de jaren zestig en zeventig eisten vrouwen gelijkheid van mannen; gelijkheid in arbeid, het onderwijs en huishouden. Hierdoor ontstaat een verdere splitsing van maatschappelijke functies. Mannen komen vrouwen steeds meer tegen; in het onderwijs en op de werkplek. Waar mannen en vrouwen dezelfde opleidingen studeren en gelijkwaardige functies vervullen. Hierdoor worden mannen steeds afhankelijker van vrouwen en daarmee gedwongen om steeds meer rekening te houden met vrouwen. De opvatting dat mannen en vrouwen gelijkwaardig zijn, wordt hierdoor steeds meer geaccepteerd en kan gezien worden als een uiting van beschaafdheid. Mannen moeten doordat ze meer rekening moeten houden en zich moeten inleven in vrouwen om geaccepteerd te worden in de samenleving, zich steeds meer beheersen. Deze maatschappelijke regels worden doorgegeven aan de volgende generatie, die deze regels internaliseert in haar waardesysteem. Hierdoor worden mannen gesocialiseerd om steeds meer rekening te houden met anderen en zich meer in te leven. Door deze socialisering heeft emancipatie een remmend effect op crimineel gedrag.

De uitkomsten van dit onderzoek kunnen dus voorzichtig gezien worden als een bevestiging van een civilisatieproces in de samenleving en ondersteunen hiermee de theorie van Elias.

5.4 WAT BETEKENEN DE UITKOMSTEN VOOR DE SAMENLEVING?

Dit onderzoek spitste zich op crimineel gedrag van zowel mannen en vrouwen toe en de invloed van emancipatie op dit gedrag. Naast dat emancipatie invloed heeft op crimineel gedrag kwam specifiek naar voren dat mannen minder crimineel gedrag vertonen naarmate ze meer geëmancipeerd zijn. Omgekeerd is hetzelfde waar, mannen vertonen meer crimineel gedrag naarmate ze minder geëmancipeerd ofwel traditioneler zijn. Deze uitkomsten hebben impact op het kijken naar maatschappelijke tendensen. Dit onderzoek laat duidelijk zien dat het gedachtegoed van de emancipatiebeweging een remmende invloed heeft op het criminele gedrag van mannen. Hierdoor kan gesteld worden dat, als er uitgegaan wordt van een verdergaand emancipatieproces, in de toekomst de stijging van de mannelijke criminaliteit zal afnemen.

Naast deze algemene tendens kan er door de uitkomsten van dit onderzoek ook een uitspraak gedaan worden over een ander probleem in de samenleving; de criminaliteit van allochtone jongeren. Te zien is dat de opvattingen over emancipatie van allochtonen langzamerhand aan het verschuiven zijn. Allochtonen hebben over het algemeen traditionelere opvattingen dan autochtonen. Daarentegen laat de toepassing van deze opvattingen in de praktijk bij allochtonen meer op zich wachten dan bij autochtonen. (Gijsberts & Merens 2004: 152-153). Aangezien tegenwoordig een van de grootste problemen in grote steden de stijgende criminaliteit van voornamelijk niet-westerse jongeren is en dat deze jongeren voornamelijk uit traditionele gezinnen komen met minder geëmancipeerde opvattingen, is het bevorderen van emancipatie van de vrouwen in deze groepen aan te raden. Het bevorderen van de emancipatie van allochtone vrouwen kan op de lange duur ervoor zorgen dat de allochtone jongeren softer worden opgevoed. Dit zorgt er weer voor dat de criminaliteit binnen deze groep daalt.

De bovenstaande voorspelling geldt niet alleen voor allochtone jongeren maar ook voor autochtone. Als er uitgegaan wordt van een tendens in de samenleving van een verdergaande emancipatie, waar

mannen steeds softer worden, dan kan er uit dit onderzoek worden geconcludeerd dat de stijging van crimineel gedrag van mannen en daarmee de stijging in de officiële politiestatistieken zal afnemen.

5.6 AANBEVELINGEN

Als afsluiting van dit onderzoek worden er in deze paragraaf een aantal aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek.

De uitkomsten van dit onderzoek laten zien dat er verschillen zijn te vinden in de oorzaken van crimineel gedrag van mannen en van vrouwen. Voornamelijk had dit onderzoek als doel om te kijken hoe en in hoeverre emancipatie van invloed is op crimineel gedrag bij mensen. Deze invloed bleek echter niet gevonden te kunnen worden bij vrouwelijke criminaliteit in dit onderzoek. De verbinding tussen de emancipatietheorie en crimineel gedrag bleek echter wel op te gaan voor mannen. Daarmee kunnen er twee aanbevelingen worden gedaan aan de hand van dit onderzoek. Een diepere studie naar de verklaring van mannelijk gedrag en de opvattingen van emancipatie lijkt aan te bevelen. Mogelijk kan een vervolgstudie een hardere uitspraak doen over de relatie tussen emancipatie en crimineel gedrag bij mannen, waarmee een betere voorspelling kan worden gedaan over de stijging van criminaliteit in de samenleving. Deze tendens zou zelfs gebruikt kunnen worden om uitspraken te doen over politiestatistieken om vandaar uit beter beleid te kunnen maken ten opzichte van de gevangenscapaciteit.

Een tweede aanbeveling die uit dit onderzoek naar voren komt is dat vrouwelijke criminaliteit erg moeilijk valt te verklaren. De verklaringspercentages van de onafhankelijke variabelen bleven steken in dit onderzoek bij 2,9% van de totale variantie. Dit is erg weinig. Verder onderzoek naar specifieke invloedsfactoren op vrouwelijk crimineel gedrag is nodig. Daarnaast zijn er nog steeds weinig onderzoeken te vinden die zich spitsen op vrouwelijk crimineel gedrag. Criminaliteit wordt in de samenleving en in het wetenschappelijk onderzoek nog altijd als mannelijk gezien. Dit onderzoek laat zien dat vrouwelijk crimineel gedrag door andere factoren wordt beïnvloed dan mannelijk crimineel gedrag en dit gedrag niet te verklaren valt vanuit “mannelijke” opgestelde variabelen. Een

gemeenschappelijk verklaringsfactor voor criminaliteit bij zowel mannen als vrouwen is tot op heden niet te vinden. De mogelijkheid van een gemeenschappelijke verklaringsfactor wil ik niet ontkennen, maar is tevens op dit moment niet relevant. Wat belangrijk is dat onderzoek naar vrouwelijke criminaliteit vanuit welk perspectief dan ook in Nederland te weinig wordt uitgevoerd. Een oproep aan de wetenschap om deze vorm van criminaliteit vaker te betrekken in onderzoek is dan ook met deze scriptie geplaatst.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR:

Adler, F. (1977) The interaction between women's emancipation and female criminality: a cross-cultural perspective. *International Journal of Criminology and Penology*, 5, 101-112

Beer, P. de (2006) Ieder voor zich? Het effect van individualisering op solidariteit. In: Paul de Beer en Ferry Koster (red.), *Samen voor ons eigen. Individualisering, globalisering en de toekomst van de solidariteit*, (p.22-31) Amsterdam: De Burcht.

Bonger, W.A. (1916) *Criminality and economic conditions*. Boston: Little Brown

Bruinsma, G., Leuw, E., Lissenberg, E. & van Vliet, A. (Red.) (1987). *Vrouw en Criminaliteit; Vrouwen als plegers en slachtoffers van criminaliteit*. Amsterdam: Boom

Carrigan, T., Connell, B. & Lee, J. (1985) Toward a New Sociology of Masculinity. *Theory and Society*, Vol. 14, No. 5. pp. 551-604

Cesney-Lind, M. & Pasko, L. (2004) *The Female Offender: Girls, Women, and Crime*. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc

Dalrymple, T. (2005) *Beschaving of wat ervan over is*. Amsterdam: Nieuw Amsterdam

Duyvendak, J,W. (14 mei 2004) Een eensgezinde, vooruitstrevende natie. Over de mythe van 'de' individualisering en de toekomst van de sociologie. Amsterdam: Vossiuspers UvA

Gijsberts, M. & Merens, A. (2004). *Emancipatie in estafette; de positie van vrouwen uit etnische minderheden*. Den Haag: SCP, ISEO

Glaeser, E.L. & Sacerdote, B. (1999) Why Is There More Crime in Cities? *The Journal of Political Economy*, Vol. 107, No. 6, Part 2: Symposium on the Economic Analysis of Social Behavior in Honor of Gary S. Becker, 225-258

Hagan, J., Gillis, A.R. & Simpson, J. (1985) The class structure of gender and delinquency: toward power-control theory of common delinquent behavior. *American Journal of Sociology*, Vol. 90, 1151-1178

Haskell, M.R. & Yablonsky, L. (1974) *Crime and delinquency*. Chicago: Rand McNally

Houtman, D. (2003) Class and politics in contemporary social science. Marxismlite and its blind spot for culture. New York: Aldine de Gruyter

Jong, M.J. de (1999) *Grootmeesters van de sociologie*. Amsterdam Meppel: Boom.

Kelly, M. (2000) Inequality and Crime. *The review of Economics and Statistics*, Vol. 82, No. 4, 530-539

Klein, D. & Kress, J. Any women's blues: a critical overview of women, crime and the criminal justice system. *Crime and Social Justice* 5, 34-49

Koster, J.T.A. (2004) *Inleiding Multivariate Analysetechnieken*. Rotterdam: Erasmus Universiteit

Kanazawa, S. & Still, M.C. (2000) Why Men Commit Crimes (And Why They Desist). *Sociological Theory*, No. 3, Vol. 18, pp. 434-447

Laan van der, A.M. & Blom, M. (2006) *Jeugddelinquentie: risico's en bescherming: Bevindingen uit de WODC Monitor Zelfgerapporteerde Jeugdcriminaliteit 2005*. Boom Juridische Uitgevers.

Geraadpleegd op 5 januari 2007 van: www.wodc.nl/images/WODC245_volledige_tekst_tcm11-139384.pdf

LaFree, G. (1999) Declining Violent Crime Rates in the 1990s: Predicting Crime Booms and Busts. *Annual Review of Sociology*, 25, 145-168

Messerschmidt, J.W. (1993) *Masculinities and Crime: Critique and reconceptualization of theory*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers Inc

Mooij, T. (1994). *Leerlinggeweld in het voorgezet onderwijs: sociale binding van scholieren*. Katholieke Universiteit Nijmegen: Nijmegen

Noblit, G.W. & Burcart, J.M. (1976) Women and crime: 1960-1970. *Social Science Quarterly*, 56, 650-657

Oakley, A. (1972) *Sex, Gender and Society*. New York: Harper and Row

Pierce, K & Edwards, E.D. (1988) Children's Construction of Fantasy Stories: Gender Differences in Conflict Resolution Strategies. *Sex Roles*, Vol. 18, No. 7/8, 393 - 404

Steffensmeier, D.J. (1978) Crime and the contemporary women: an analysis of changing levels of female property crime; 1960-1975. *Social Forces*, 57, 566-584

Steffensmeier, D.J. (1993) National trends in female arrest, 1960-1990: assessment and recommendations for research. *Quantitative Criminology*, 9, 413-441

Steffensmeier, D.J. & Allan, E. (1996) Gender and Crime: Toward a Gendered Theory of Female Offending. *Annual Review of Sociology*, Vol. 22, 459-487

Steffensmeier, D.J. & Clark, R. (1980) Sociocultural vs. biological/sexist explanations of sex differences in crime: a survey of American criminology textbooks, 1919-1965. *American Sociologist* 15, 246-255

Thornberry, T.P. & Krohn M.D. (2000). Self-Report Method for Measuring Delinquency and Crime. *Criminal Justice*, Vol. 4, 33-83. Geraadpleegd op 11 september 2007 van:
http://www.ncjrs.gov/criminal_justice2000/vol_4/04b.pdf

Walklate, S. (1995) *Gender and Crime: an introduction*. Hertfordshire: Prentice Hall

Weerman, F.M. (1995) *De relatie tussen bindingen en delinquent gedrag nader onderzocht*. Vakgroep Criminologie, Rijksuniversiteit Groningen: Groningen

BIJLAGEN:

VRAGENLIJST

Deze vragenlijst is opgesteld om iets te weten te komen over de maatschappelijke positie van jongeren en de situatie in de woonplaats van jongeren.

Dit is een anonieme vragenlijst. De vragenlijst is alleen bedoeld voor wetenschappelijk onderzoek. Jouw naam zal nergens vermeld worden.

Er zullen verschillende soorten vragen gesteld worden.

Bij veel soort vragen is het de bedoeling om het gegeven cijfer te omcirkelen dat bij jou van toepassing is.

Voorbeeld:

Geslacht: Man   1
                  Vrouw 2

Mannen omcirkelen het cijfer 1, vrouwen omcirkelen het cijfer 2.

Andere vragen hebben hokjes voor zich staan. Bij deze vragen kan het antwoord gegeven worden door het hokje aan te kruisen.

Voorbeeld:

Heb je wel eens opzettelijk iets van een ander vernield?

0 - Nee

0 – Ja   ..... Keer

Als je wel eens iets hebt vernield kruis je het hokje ja aan. Bij de stippellijn vul je in hoeveel keer je iets vernield hebt in het afgelopen jaar.

Verder zijn er vragen die naar je mening vragen. Hier kruis je het hokje aan dat aangeeft in hoeverre je er mee eens of oneens bent.

Voorbeeld:

Vrouwen zijn beter in het opvoeden van kinderen dan mannen.

zeer mee eens   5 0 4 0 3 0 2 0 1 0   zeer mee oneens

Ben je het met deze stelling zeer mee eens dan kruis je het hokje aan bij 5. Ben je het er zeer mee oneens dan kruis je het hokje bij de 1.

Het is belangrijk dat je alle vragen beantwoord, sla er dus geen een over.

Probeer de vragen zoveel mogelijk naar waarheid in te vullen.

Veel succes!

Geslacht: Man 1

Vrouw 2

Hoe oud ben je? .....

Waar woon je? Plaatsnaam .....

Wijk .....

In welk land ben je geboren? .....

Welke opleiding volg je op dit moment?

Vmbo praktijkgericht 1

Vmbo kaderberoepsgericht 2

Vmbo theoretische leerweg 3

Havo 4

vwo 5

Vragen over je ouders:

In welk land is je vader geboren? .....

In welk land is je moeder geboren? .....

Werkt je vader?

Ja 1

Nee 2

Indien je vader niet werkt, is hij:

Werkloos 1

Arbeidsongeschikt 2

Gepensioneerd 3

Huisman 4

Wat is het beroep van je vader, of welk beroep had hij vroeger?

.....

Werkt je moeder?

Ja 1

Nee 2

Indien je moeder niet werkt, is zij:

Werkloos 1

Arbeidsongeschikt 2

Gepensioneerd 3

Huisvrouw 4

Wat is het beroep van je moeder, of welk beroep had zij vroeger?

.....

Wat is de hoogst behaalde opleiding van je vader?

Lagere school 1

Mavo 2

Havo 3

vwo 4

Universiteit 5

Lager beroepsonderwijs (b.v. LTS, LEAO, LHNO) 6

Middelbaar beroepsonderwijs (b.v. MEAO, MTS) 7

Hoger beroepsonderwijs (b.v. HEAO, HTS, HBO-V) 8

Korte cursus / praktijkopleiding 9

Anders namelijk: .....

Wat is de hoogst behaalde opleiding van je moeder?

Lagere school	1
Mavo	2
Havo	3
vwo	4
Universiteit	5
Lager beroepsonderwijs (b.v. LTS, LEAO, LHNO)	6
Middelbaar beroepsonderwijs (b.v. MEAO, MTS)	7
Hoger beroepsonderwijs (b.v. HEAO, HTS, HBO-V)	8
Korte cursus / praktijkopleiding	9
Anders namelijk:	

Vergeleken met je klasgenoten, hoe vind jij je schoolprestaties?

slecht 0   matig 0   voldoende 0   goed 0

Hoe zijn je cijfers voor Nederlands?

voldoende 0   onvoldoende 0   heb ik niet 0

Hoe zijn je cijfers voor Engels?

voldoende 0   onvoldoende 0   heb ik niet 0

Hoe zijn je cijfers voor Wiskunde?

voldoende 0   onvoldoende 0   heb ik niet 0

Hieronder staan een aantal stellingen. Geef aan in hoeverre je het er mee eens bent of mee oneens.

Mij lijkt de toekomst vaak hopeloos.

zeer mee eens   5 0   4 0   3 0   2 0   1 0   zeer mee oneens

Het lijkt alsof ik in mijn leven geen doel heb.

zeer mee eens   5 0   4 0   3 0   2 0   1 0   zeer mee oneens

Ik ben er zeker van dat mij een schitterende toekomst te wachten staat.

zeer mee eens   5 0   4 0   3 0   2 0   1 0   zeer mee oneens

Ik kijk vol verwachting uit naar de toekomst.

zeer mee eens   5 0   4 0   3 0   2 0   1 0   zeer mee oneens

In de toekomst zal het met mij steeds beter gaan.

zeer mee eens   5 0   4 0   3 0   2 0   1 0   zeer mee oneens

Ik zie mijn toekomst vaak somber in.

zeer mee eens   5 0   4 0   3 0   2 0   1 0   zeer mee oneens

De toekomst is te onzeker om ver vooruit te kunnen plannen.

zeer mee eens   5 0   4 0   3 0   2 0   1 0   zeer mee oneens

Als kind ziek is, behoort de moeder thuis te blijven en niet de vader.

zeer mee eens   5 0   4 0   3 0   2 0   1 0   zeer mee oneens

Vrouwen zijn even goed in leiding geven als mannen.

zeer mee eens   5 0   4 0   3 0   2 0   1 0   zeer mee oneens

Mannen zijn evengoed in het opvoeden van kleine kinderen als vrouwen.

zeer mee eens   5 0   4 0   3 0   2 0   1 0   zeer mee oneens

Het is het beste voor jonge kinderen als de moeder thuis blijft en stopt met werken.

zeer mee eens   5 0   4 0   3 0   2 0   1 0   zeer mee oneens

Voor een meisje is het minder belangrijk dan voor een jongen om een goede schoolopleiding te hebben.

zeer mee eens   5 0   4 0   3 0   2 0   1 0   zeer mee oneens

Geef aan bij onderstaande vragen of je zelf in het **Afgelopen jaar** ooit zoiets hebt gedaan en zo ja, hoe vaak.

De gegevens worden anoniem behandeld. Niemand zal dus weten dat jij de vragen hebt behandeld. Voor het onderzoek is het belangrijk dat de vragen zo eerlijk mogelijk beantwoord worden.

Heb je wel eens opzettelijk iets van een ander vernield?

0 - Nee

0 – Ja   ..... Keer

Heb je wel eens iemand gepest?

0 – Nee

0 – Ja   ..... Keer

Heb je wel eens iemand uitgescholden?

0 – Nee

0 – Ja   ..... Keer

Heb je iemand gedwongen tot seksueel contact tegen zijn of haar wil?

0 – Nee

0 – Ja ..... Keer

Heb je wel eens samen met anderen meegedaan aan een vechtpartij?

0 – Nee

0 – Ja ..... Keer

Heb je wel eens iemand geslagen?

0 – Nee

0 – Ja ..... Keer

Heb je wel eens iemand het ziekenhuis in geslagen?

0 – Nee

0 – Ja ..... Keer

Heb je wel eens iets van iemand anders gestolen?

0 – Nee

0 – Ja ..... Keer

Heb je wel eens iets uit de winkel gestolen?

0 – Nee

0 – Ja ..... Keer

Heb je iemand op straat onder bedreiging beroofd?

0 – Nee

0 – Ja ..... Keer

Heb je wel eens iemand bedreigd om in elkaar te slaan?

0 – Nee

0 – Ja ..... Keer

Heb je wel eens ingebroken?

0 – Nee

0 – Ja ..... Keer

Heb je wel eens een wapen gebruikt in een gevecht?

0 – Nee

0 – Ja ..... Keer

Ben je wel eens opgepakt door de politie?

0 – Nee

0 – Ja ..... Keer

Bedankt voor het meewerken aan deze enquête.